

VS-bulletin

4.3.1972

PROGRAMSÆRNUMMER

VENSTRESOCIALISTERNES PROGRAM

VEDTAGET PÅ DEN 4. KONGRES 10.- 12. DECEMBER 1971

Partiet Venstresocialisterne fremlægger hermed sit nye politiske program, der blev vedtaget på partiets 4. kongres i december 1971 og dermed afløste partiets første program fra 2. kongres i maj 1969. Det skal med det samme understreges, at kongressen samtidig besluttede, at "Det vedtagne program må desuden gennemgås, således at det sprogligt bliver lettere forståeligt, uden at de politiske principper bliver ændret eller upræcise".

Programmet kan trods de åbenbare mangler og den utilfredsstillende sproglige udformning komme til at markere indledningen til en ny etape i VS's korte, men brydningsfulde historie. For første gang er der her skabt en afgørende afklaring af en række væsentlige hovedpunkter i en revolutionær strategi for overvindelse af det kapitalistiske samfundssystem i dets nuværende fase.

Programmets foreløbige sammenfatning af hovedlinierne i analyse, strategi og målsætning skulle give muligheder for en politisk og organisatorisk videreudvikling af VS gennem en samling af revolutionære socialister omkring den kommende klassekampsfases hovedopgave: opbygningen af et revolutionært marxistisk parti, sålede" som det er beskrevet i dette program.

VS udgør ikke idag et sådant parti. VS har endnu ikke bevæget sig ud over begyndelsens og dermed børnesygdommens vanskelige fase. Partiet har hidtil været præget af kraftige modsætninger mellem forskellige politiske tendenser, der arbejdede inden for samme organisations rammer. Denne forhistorie og dens eftervirkninger vil utvivlsomt give særlig vanskelige udviklingsmuligheder for VS. Mange revolutionære socialister har allerede vendt VS ryggen i skuffelse.

VS står derfor efter kongressen overfor et vanskeligt og slidsomt organisatorisk og politisk opbygningsarbejde, hvor man må tage ved lære af fortidens erfaringer og fejltagelser. Etableringen af et politisk og organisatorisk handlekraftigt fællesskab blandt medlemmerne er nødvendigt, hvis det skal lykkes VS gennem sin praksis at vinde de mest militante og erfarne dele af arbejderklassen og mellemlagene for en revolutionær politik. Afklaringen i VS er endnu ikke ført helt igennem. Meget tyder dog på, at VS efter denne kongres efterhånden skulle kunne nå frem til en sådan politisk og organisatorisk sammenhængskraft, at de forskellige politiske tendenser kan diskutere og handle solidarisk uden at modsætninger bestandig skal sønderbryde og dermed handlingslamme partiet.

Programmets hovedmål er derfor at være fælles handlingsvejledning for partiets medlemmer. Det betyder ikke, at programmet skal forstås som en lærebog, hvor medlemmerne kan hente færdige løsninger på den revolutionære praktiks konkrete problemer. Medlemmerne må lære selvstændigt at anvende programmets politiske hovedlinier og vejledning ved udarbejdelse af de nødvendige konkrete analyser af konkrete situationer, hvor partiet skal handle under mere komplicerede og vekslende forhold end et generelt program kan sammenfatte. Et program af denne type må derfor løbende suppleres med aktuelle dokumenter og resolutioner, der behandler de taktiske problemer i forhold til bestemte bevægelser i de forskellige klasser og sektorer, fx. den anti-imperialistiske kamp, studenterbevægelsen og arbejderne økonomiske strejkebevægelser.

Endelig må programmet selv efterhånden udbygges og konkretiseres, efterhånden som de videnskabelige analyser og klassekampens erfaringer udvikles. Kongressen vedtog således, at programarbejdet i den kommende periode skulle koncentreres omkring to væsentlige programafsnit, der idag mangler: a) analysen af de såkaldt socialistiske lande, fremfor alt Sovjetunionen og Kina; b) analysen af de forskellige andre revolutionære stramminger i den internationale arbejderbevægelse. En kritisk stillingtagen til disse områder kan blive af afgørende betydning for videreudviklingen af programmets revolutionære strategi.

Samtidig vil dette fremtidige programarbejde muliggøre, at VS i langt højere grad end hidtil markerer sin politiske stillingtagen til andre revolutionære tendenser, national og især internationale. VS har alt for længe isoleret sig fra andre revolutionære organisationer, der arbejder på grundlag af de samme politiske og organisatoriske problemstillinger som VS. Kun en kombination af samarbejde om konkrete mål og indbyrdes politisk kamp og afgrænsning kan videreudvikle den revolutionære bevægelses teori og praksis.

Programkommissionen.

Indhold:

1. Indledning.
Programmets formål og grundlag.
2. Kapitalismen.
Kapitalismens økonomi og indre modsætninger.
Imperialismen og den koloniale revolution.
Klasserne under monopolkapitalismen.
Staten.
Socialdemokratiet, DKP og SF.
Fagbevægelsen.
Andre revolutionære grupper.
3. De socialistiske lande.
4. Arbejderklassens kamp for socialismen.
Det revolutionære parti og arbejderklassen.
Partiets struktur, arbejdsform og sammensætning.
Opbygningen af det revolutionære parti.
Klasseorganisationerne.
Arbejderklassens alliance med andre sociale lag.
Arbejderklassen og det revolutionære partis kamp mod den borgerlige statsmagt.
Internationalismen.
Den socialistiske revolution.
5. Overgangen fra kapitalisme til kommunisme.

INDLEDNING

PROGRAMMETS FORMAL OG GRUNDLAG

Venstresocialisternes mål er den internationale arbejderklassens frigørelse fra det kapitalistiske klassesamfunds

udbytning og undertrykkelse gennem udviklingen af et klasse- og statsløst kommunistisk samfund, hvor individerne kollektivt leder produktion og fordeling under selvskabte samfundsmæssige rammer.

Programmets formål er at vise, at arbejderklassen vil være underlagt udbytning og undertrykkelse, så længe den kapitalistiske produktionsmåde og dens lovmæssigheder eksisterer. Som følge af kapitalens herredømme over produktionsmidlerne og dermed over arbejderklassen vil arbejderne, til trods for tilsyneladende forbedringer af levevilkårene, stadig være udsat for lønarbejdets tvang, opleve følgerne af kapitalismens bestandigt genopdukkende økonomiske og sociale kriser og være udsat for krige og ødelæggelser. Kapitalismen fører i den nuværende fase til destruktion eller misbrug af arbejdskraft, maskiner og råstoffer, samtidig med at store dele af den udbyttede 3. verden lever under sultegrænsen. Produktionen foregår planløst med det ene formål at frembringe størst mulig profit til kapitalen og ikke ud fra en planlægning og prioritering, der er bestemt af menneskelige behov.

I kraft af at arbejderklassen er et koncentreret udtryk for hele menneskeheds ufrihed, vil dens frigørelse gennem opbygning af et kommunistisk samfund betyde en frigørelse for alle mennesker og sætte dem i stand til at forme deres tilværelse som en fri, kollektiv proces under udnyttelse af de uhyre muligheder, de nuværende produktivkræfter går svanger med. Historien har hidtil været karakteriseret af en objektiv mangel på produktivkræfter, der kunne tilvejebringe tilstrækkelig behovstilfredsstillelse. De tidligere samfundsformations væsentligste opgave har da været at videreudvikle produktivkræfterne, som det f.eks. er sket under kapitalens akkumulationskrav. Produktivkræfterne er imidlertid

i dag så vidt udviklede, at en ophævelse af de hæmmende kapitalistiske produktionsform hold og dermed producenterens samfundsmæssige overtagelse og videreudvikling af dem vil muliggøre et samfund uden objektiv mangel, d.v.s. et kommunistisk samfund, hvor mennesket yder efter evne og modtager efter behov. I det kommunistiske samfund er lønarbejdet, vareproduktionen, markedsøkonomien, arbejdsdelingen og dermed menneskets udbytning af mennesket ophævet.

Arbejderklassen er derfor den sidste klasse i historien, der er udbyttet.

Denne overgang fra det kapitalistiske til det kommunistiske samfund er ikke en automatisk, mekanisk proces. Det er programmets mål at vise, at denne overgang er bestemt af dels udviklingen og skærpelsen af kapitalismens objektive modsætninger, dels af klassernes kamp på alle planer.

Det afgørende styrkeforhold mellem klasserne vil i høj grad afhænge af arbejderklassens evne til organiseret og målbevidst kamp. For at kunne afskaffe kapitalismen må arbejderklassen derfor råde flyer en videnskabelig teori, der kan forklare, hvorledes det kapitalistiske samfund fungerer, placere det i det historiske forløb og anvise vejen til dets overvindelse.

En sådan videnskabelig teori er så meget mere påkrævet, eftersom kapitalismen i forhold til andre produktionsmåder har en særlig evne til at tilsløre de lovmæssigheder, der er grundlaget for klasse- og undertrykkelsessamfundet. Arbejderklassens videnskab er marxismen, som i sine hovedtræk blev formuleret af Karl Marx og Friederich Engels.

Marxismen består af to principielt uadskillelige dele, den dialektiske materialisme (det filosofisk-metodiske grundlag) og den historiske

materialisme (videnskaben om historien).

Marxismens grundlag er opfattelsen af mennesket som et historisk og socialt væsen. Hermed menes, at det ikke er et uforanderligt væsen, hvis natur og egenskaber altid har været de samme og altid vil være de samme, men at det er forment af sine historiske forudsætninger. Dets egenskaber og bevidsthed er bestemt af dets konkrete eksistens i den historiske sammenhæng. Det er ikke menneskets bevidsthed, der bestemmer dets væren, men omvendt dets samfundsmæssige væren, der bestemmer dets bevidsthed.

Marxismens udgangspunkt er derfor de virkelige individer, deres handlinger og deres materielle livsbetingelser. Den marxistiske samfundsteori udgår derfor fra analysen af forholdet mellem produktivkræfter og produktionsforhold. Ved produktivkræfter forstås en historisk given relation mellem produktionens elementer: Arbejdskraften og dens kvalifikationer, arbejdsredskaberne og den bearbejdede natur. Svarende til et bestemt udviklingsstrin af deres materielle produktivkræfter træder menneskene i en given historisk periode ind i bestemte, nødvendige af deres vilje uafhængige produktionsrelationer. Disse produktionsrelationer kaldes i den marxistiske teori produktionsforholdene.

Den måde, hvorpå det materielle liv produceres, betinger mere eller mindre direkte de politiske, sociale og ideologiske forhold.

Overgangen fra en historisk samfundsformation til en ny og højere indtræder, når de givne produktionsforhold bliver en hæmsko for produktivkræfternes udvikling. Da må de samfundsmæssige rammer sprænges og de nye produktivkræfter frigøres i produktionsforhold, der er i overensstemmelse med de materielle muligheder. Hovedmodsatninger i produktionsforholdene viser sig som en modsætning mellem de menneskelige bærere af disse relationer, d. v. s. de klasser, der repræsenterer de forskellige samfundsmæssige former. Kampen mellem klasserne har været et grundlæggende element i alle hidtidige samfunds udvikling og foregår på alle niveauer, det økonomiske, det ideologiske og det politiske.

Venstresocialisternes program bygger på marxismen, idet vi mener, at den på baggrund af den hidtidige historiske udvikling har vist sig at være et bæredygtigt grundlag for analyser og strategi. Særlig afgørende for programmet har været marxismens mest udviklede og gennemarbejdede delteori, teorien om den kapitalistiske produktionsmåde,

den politiske økonomi, klasserelationerne, statsmagtens rolle og den deraf afledte generelle teori om overgangen fra kapitalisme til kommunisme.

Programmet er et forsøg på at anvende disse principper og teorier til at analysere det imperialistiske verdenssystem, arbejderklassens historiske og aktuelle kamp og de lande, der har forsøgt at bryde med dette verdenssystems dominans for at påbegynde opbygningen af socialistiske samfund. Ud fra dette grundlag har vi opstillet nogle nødvendige hovedlinjer for den internationale arbejderklassens kamp for afskaffelse af kapitalisme og opbygningen af et kommunistisk verdenssamfund.

Programmets indhold må ligesom dets grundlag, marxismens teori, bestandig prøves, udvikles og udbygges gennem videnskabelige analyser af de konkrete samfund, klassekampens erfaringer og partiets politiske praksis. Derfor er det foreliggende program et led i det permanente programarbejde, der er et nødvendigt grundlag for VS's organisatoriske og politiske udvikling,

2. KAPITALISMEN

KAPITALISMENS ØKONOMI OG INDRE MODSÆTNINGER

I. Kapitalismens opståen udfra feudalismen.

Længe før de kapitalistiske produktionsforhold blev dominerende, således som de i dag er det i U.S.A., Vesteuropa, Japan og andetsteds, har de eksisteret i begrænsede sektorer af samfundsøkonomierne. Med kapitalistiske produktionsforhold menes forhold, hvor der findes en klasse af arbejdere, som for penge sælger arbejdskraft til en klasse af pengebesiddere, hvor pengebesidderne sættes i stand til at uddrage en merværdi, d. v. s. en værdi større end den oprindelige udlagte til køb af arbejdskraft og produktionsmidler.

I oldtidens europæiske og asiatiske samfund, hvor slaveøkonomien var den dominerende form, opstod lønarbejde-lcapitalforholdet således i forbindelse med handelens udvikling, men kun på dette begrænsede område af økonomien, og ikke inden for selve produktionen.

Egentlige kapitalistiske relationer inden for produktionen og i økonomien som helhed udviklede sig først i Vesteuropa efter ca. år 1500. De feudale produktionsforhold viste sig for onxrende for de nye produktivkræfter og den nye klasse, der havde udviklet sig da den for disse samfund, der

gennem århundreder havde været domineret af den feudale produktionsmåde. Når disse modsætninger på dette tidspunkt for alvor gav sig udslag i en ødelæggelse af de feudale produktionsforhold og i en udvikling af kapitalistiske produktionsforhold, hænger det sammen med flere forskellige forhold, der på den tid faldt sammen. Fra den oversøiske verden tilførtes store mængder af produkter, alt fra krydderier til ædelmetaller, som forvandlede til varer, og på denne måde blev pengevæsenet stærkt udviklet i Vesteuropa. Herved skabes også de midler, som gjorde det muligt at forvandle den overflødig arbejdskraft, der samtidig frigjordes fra landbruget, til varer. Endvidere var der gennem århundreder opsamlet en betydelig teknisk viden, som blot ventede på at blive udnyttet på produktiv vis, hvilket hidtil var blevet hindret af feudalismens snærende lavssystem.

II. Den kapitalistiske produktionsmådes almene økonomiske træk

1. De fundamentale økonomiske former i kapitalismen.

Mennesker har altid frembragt brugsværdier, d. v. s. genstande, der direkte eller indirekte har haft til formål at tilfredsstille menneskelige behov. Brugsværdierne antager først karakter af at være varer under forudsætning af, at de udveksles indbyrdes på en bestemt måde, nemlig handles på et marked. Brugsværdierne bliver altså først til varer, når de ikke er brugsværdier for deres besiddere; de tjener derimod som byttemiddel i erhvervelsen af andre brugsværdier. Varer er således brugsværdier, der har bytteværdi.

Varernes bytteværdi bestemmes ved den mængde arbejde, der i gennemsnit er nødvendig til varernes produktion og reproduktion. Denne størrelse er varernes værdi.

Gennem vareudvekslingen fremtræder efterhånden en bestemt vare som penge, d. v. s. den vare, hvori alle andre varer måler deres værdi. Guld er blevet den mest hensigtsmæssige pengevare. Samtidig fungerer pengene som et middel til at lade varerne cirkulere. Herved bliver det muligt at adskille varesalg fra varekøb i henseende til både sted og tid. Som cirkulationsmiddel erstattes penge oftest af symboler som f. eks. papir.

Varer og penge er økonomiske former, der nødvendigvis findes, hvor der eksisterer såvel arbejdedeling mellem producenterne som privat kontrol over produktionsmidlerne. Disse former findes langt tilbage i historien, men det er først inden for de sidste par århundreder, at de er blevet helt

dominerende

Den stærke udbredelse af varepengeformerne sker først med kapitalens opkomst. D. v. s. med opkomsten af værdi, der forøges under et formskifte fra penge via varer til penge, eller fra varer via penge til varer. Med kapitalens opkomst opstår tillige merværdien.

Denne værditilvækst, merværdien, kan ikke forklares ud fra lovmæssighederne for den simple varecirkulation. Thi når varer købes og sælges for penge, er det lige store værdimængder, der udveksles. Kun hvis der på markedet findes en vare, hvis brugsværdi ved forbrug kan frembringe en værdi større end dens egen værdi - som jo er den mængde arbejde, der er medgået til fremstillingen af den - kan en merværdi overhovedet tænkes at eksistere. En sådan vare findes først i det øjeblik den menneskelige arbejdskraft er blevet forvandlet til en vare. Og når dette er sket, er merværdien da også en uundgåelig konsekvens. Prisen for arbejdskraften er lønnen.

Fordelingen på løn og merværdi af den samlede værdi, der gennem en periode er skabt af arbejdskraften - og af arbejdskraften alene - påvirkes af styrkeforholdet mellem sælgere og købere af varen arbejdskraft. At denne fordeling eventuelt ændres til arbejderens fordel ændrer naturligvis ikke lønarbejdets karakter af at være kapitalens udbytning af arbejderne.

2. Kapitalens produktionsproces.

Merværdi kan skabes enten som absolut merværdi eller som relativ merværdi. Den absolutte merværdi skabes ved, at arbejdstiden er længere end den tid, der er nødvendig til genskabelse af arbejdskraftens livsnødheder. I skabelsen af den absolutte merværdi føres den mest gennemskuelige form for klassekamp mellem arbejde og kapital, idet kapitalen søger at få skabt så stor en absolut merværdi som muligt ved at forlænge arbejdstiden.

Udover absolut merværdi produceres også merværdi gennem den måde, produktionsprocessen er organiseret. Her må nævnes arbejdsintensiteten og den form for samarbejde, der gælder mellem de forskellige arbejdere i produktionsprocessen, den form for arbejdsdeling, der gælder inden for og mellem virksomhederne, og endelig den grad af stordrift, der findes i økonomien.

I praksis medfører en og samme ændring i produktionsprocessen ofte produktion af såvel absolut som relativ merværdi.

3. Kapitalens kredsløbsproces.

Kapital er værdi i et stadigt kredsløb, hvorunder der hele tiden sker et skifte såvel i

form som i størrelse. Dette skifte foregår ved at den oprindelige pengekapital anvendes til køb af arbejdskraft og produktionsmidler, som siden antager form af færdigvarer. Efter varernes salg på markedet findes den oprindelige værdi plus den tilsatte merværdi igen i pengeform, hvorefter et nyt kredsløb kan tage sin begyndelse.

4. Merværdiens opspaltning i forskellige underkategorier.

Værdien og merværdien må udover at skabes således også realiseres, d. v. s. omsættes i et kredsløb. Dette kræver, at en del af arbejdskraften må beskæftiges i handels- og finanssektoren som uproduktive arbejdere. Disse lønarbejdere skaber ikke selv værdi, men aflønnes med en del af den merværdi, de produktive arbejdere har skabt. At disse arbejdere er uproduktive betyder dog på ingen måde, at de er overflødige i det kapitalistiske samfund. De er tværtimod uundværlige for kapitalens hele kredsløb, altså nødvendige for, at udbytningen kan foregå.

Til denne opgavefordeling inden for kapitalen svarer de økonomiske former for profit, der tilfalder produktionskapitalen, handelsprofit, som handelskapitalen modtager, og pengekapitalens del af merværdien i form af rente. Endvidere må nævnes, at jord-ejerne modtager en særlig form for indkomst, idet en del af merværdien tilfalder dem som jordrente. Efter at kapitalistklassens forbrug er dækket, går endelig en del af den resterende merværdi til kapitalens fælles magtapparat - staten - i form af skatter.

5. Kapitalens akkumulationsproces.

Den skabte og realiserede merværdi kan altså anvendes til kapitalistklassens individuelle luksusforbrug, til fællesudgifter via skatter til staten og vigtigst: til at øge den eksisterende kapitalværdi. Undtagen i kriser og under dybe depressioner er denne anvendelse af merværdien eller profitten den væsentligste - for så vidt der kun ses på produktionskapitalen og handelskapitalen.

Merværdien anvendes således i overvejende grad til at forøge den eksisterende kapital fremfor at skaffe kapitalisterne et mere behageligt liv. Dette skyldes merværdiens karakter af at være såvel formål som forudsætning for produktionens gennemførelse under kapitalistiske produktionsforhold. Den kapital, der ikke formår at tilrane sig tilstrækkelig megen merværdi eller profit i forhold til den investerede kapital, trues af fallitten, fordi den derved udelukkes fra at følge med konkurrenternes tekniske udvikling. Og det er kun den socialt gennemsnitlig nødvendige arbejdstid, der tælles som værdiskabende på markedet. Hvis den enkelte ka-

pital, og kapitalen som helhed, skal undgå, at profittaten (dvs. den samlede profit i forhold til den samlede kapital) falder faretruende, må der foretages produktivitetsfremmende foranstaltninger. Dette kan kun ske ved akkumulation af yderligere kapital, og da arbejderklassen ikke anvender sin løn hertil, kan kapitalakkumulation kun ske ved at anvende merværdien.

Med kapitalakkumulationen følger en stadig udstødning af arbejdskraften fra de virksomheder, hvor kapitalakkumulationen medfører, at samme produktion gennemføres med mindre arbejdskraft end tidligere. Men samtidig foregår en opsvulning af arbejdskraft til de ekspanderende dele af økonomien. Kapitalakkumulationen finder desuden arbejdskraft at udbytte i de befolkningslag, der som regel ikke er i beskæftigelse. Især udgør kvinderne en vigtig kilde til arbejdskraft, som kan trækkes ind i produktionen, når den normale reservearmé af arbejdsløse er udtømt. Den industrielle reservearmé af arbejdsløse får stadigvæk nye rekrutter, samtidig med at andre herfra igen går ind i arbejdsstyrken.

6. Kapitalismens konjunkturer og kriser.

Der har eksisteret økonomiske kriser i før-kapitalistiske samfund, men det var altid kriser, der skyldtes mangel på grund af krig, hungersnød eller lignende. I kapitalismen betinges kriserne først og fremmest af overflod, - af overflod på kapital.

Perioder med fremgang i produktionen, kapitalakkumulation og med svindende reservearmé af arbejdsløse, afløses af en periode med nedgang i produktionen, udbredt kapitaldestruktion samt en voldsom tilvækst i den industrielle reservearmé. Højkonjunktur og krise er lige uundgåelige under kapitalismen.

Dette forhold er ikke blevet ændret væsentligt ved den moderne statsmagts voksende regulering af den økonomiske aktivitet. Thi disse indgreb har altid kun haft det formål at forbedre forholdene for kapitalens forlængede kapitalakkumulation. Der har ikke været tale om direkte indgreb mod den kapitalistiske økonomis hovedprincipper til opnåelse af maksimal profit for den enkelte kapital. Statens voksende indgreb i økonomien er snarere udtryk for den voksende modsætning mellem produktivkræfter og de kapitalistiske produktionsforhold. Heller ikke monopolkapitalismens udstrakte brug af reklame og massefremstillingen af produkter med indbygget forældelse har formået at umuliggøre kapitalismens overproduktionskriser.

Den kapitalistiske krise udgør et yderst vigtigt led i kapitalens udviklingsforløb. Den har såvel en ødelæggende som en rensende funktion. Dens ødelæggende funktion består i dens voldsomme destruktion af de

små og ineffektive kapitaler, dens økonomiske og fysiske ødelæggelse af produktionsmidler, arbejdskraft og andre ressourcer. Men samtidig er krisen også rensende for kapitalismen, fordi den samlede kapitals værdi formindskes stærkt (hvilket er ensbetydende med en retsindende profittite) . og der sker en stærk forøgelse af den industrielle reservearmé, hvilket medfører, at lønnen trykkes-Krisen muliggør således, at arbejderne kastes fra en sektor af produktionen til en anden og mere profit-givende. Her tvinges de til at taee arbejde til en væsentligt lavere løn end tidligere, fordi udbuddet af arbejdskraft er større end efterspørgsler!. Således skabes der forudsætninger for, at en ny periode med kapitalakkumulation til e-t højere profitrate kan tage sin begyndelse.

Men en sådan økonomisk krise er ovSP en for kapitalismen yderet farlig periode, fordi klassekampens intensitet tiltaoer stærkt. Under kriser er der malighed for, at arbejderklassen stiller selve kapitalismens afskaffelse på dagsordenen. Den herskende klasse har historisk set s#gt at løse sine vanskeligheder ved at føre imperialistiske krige med andre imperialistiske magter eller mod de koloniale og halvkoloniale områder af verden. Den har også indført andre former for klassedikatur end det borgerlige demokrati.

Mulighederne for en socialistisk revolution er dog ikke alene bestemt af en økonomisk krise. En social krise for kapitalismen kan lige så vel bryde ud i forbindelse med en tabt krig eller en anden alvorlig situation for et lands herskende klasse som i forbindelse med en økonomisk verdenskrise. Forudsætningen for den socialistiske revolution er, at den herskende klasse er udsat for forskellige former for kriser, der gør det vanskeligt at bevare den politiske stabilitet og kapitalismens fortsatte eksistens.

7. Kapitalens koncentration og centralisation.

Et vigtigt resultat af kapitalakkumuleringen er, at de enkelte kapitaler vokser i størrelse tillige med, at de største kapitaler vokser hurtigere end de mindre kapitaler. Denne proces betyder, at de mindste kapitaler opluges af de større kapitaler, og ejerne af disse fallerede kapitaler forvandles til lønarbejdere. Således aftager kapitalistklassens andel af befolkningen, mens de produktive og uproduktive arbejdere kommer til at udgøre en stigende del af befolkningen. Et andet vigtigt resultat af denne koncentrationsproces er, at der ophobes store menneskemasser i storbyområder, mens andre dele af landet affolkes. Herved skabes der en voldsom forvriddning af bymiljøet på f-eks. bolig- og trafikområder.

III. Monopolkapitalismens opståen, centrale træk og videreudvikling.

1. Monopolkapitalismens opståen og særegne træk.

Omkring 1870 havde centraliseringen af kapitalen antaget en sådan karakter, at der inden for hele brancher af økonomien kun fandtes en eller nogle få kapitaler. Den kapitalistiske økonomi havde forladt frikonkurrencestadiet og var nu gået ind i en fase med voksende monopolisering.

Baggrunden for denne udvikling er i høj grad at finde i det forhold, at den tekniske udvikling havde gjort produktionen i store enheder langt mere profitabel end tidligere. Og samtidig fremmedes udviklingen ved, at der skete en kapitalkoncentration inden for bankvæsenet. Det er ligeledes på dette tidspunkt, at bankkrediten for alvor kommer til at spille en rolle for kapitalens kredsløb. Efterhånden vokser monopolkapitalerne inden for produktionen og monopolerne inden for bankvæsenet sammen til finanskapitaler, og disse udøver såvel produktionsaktiviteter som bankaktiviteter.

Monopoliseringstendensen fører imidlertid ikke til, at hele økonomien monopoliseres. Der skabes tværtimod et lag af ikke-monopoliserede kapitaler, der fungerer som underleverandører til monopolerne, men med en lavere profitrate. Småkapitalerne varetager desuden også den vigtige opgave at være opfindere af nye og mere effektive produktionsmetoder, hvorved vareernes værdi kan sænkes.

Karakteristisk for monopolkapitalismen er, at monopolerne bestræber sig på at kontrollere produktion og investering inden for de brancher, hvor de opererer. Herved søger de at undgå profitratefaldskriser og afsætningskriserne. Og ved deres monopolstilling sættes de i stanc til at fastsætte priserne, således at de kan opretholde en profitrate højere end den, der gælder under fri konkurrence. Monopolerne suger værdi til sig fra ikke-monopoliserede sektorer arbejdere i hjemlandet og uden for landets grænser. Alle disse bestræbelser fører dog blot til, at de monopoliserede dele af økonomien står stærkere end de øvrige kapitaler, men ikke til, at kapitalismens lovmæssigheder m.h.t. kapitalskumulering eller krisemekanismen.

Et karakteristisk træk ved monopolkapitalismens udvikling er tendensen til at anvende en voksende andel af merværdien til uproduktive formål i forbindelse med værdirealiseringen, f.eks. i forbindelse med reklame. Herved vokser de uproduktive arbejderes andel af den samlede arbejderklasse.

2. Statens indgreb i den monopolkapitalistiske økonomi,

Udviklingen i den kapitalistiske økonomi bort fra frikonkurrence i retning af monopolkapitalisme har medført, at den kapitalistiske stats økonomiske indgreb har ændret karakter og rækkevidde.

Kapitalens hovedproblemer er imidlertid stadig at sikre maksimal profitrate på den samlede kapital samt at hindre et økonomisk sammenbrud. Statsmagtens vigtigste økonomiske opgave er derfor stadig at skabe gunstige forudsætninger for kapitalens og især monopolkapitalens skabelse og realisering af absolut og relativ merværdi. Herunder kan nævnes "len enorras betydning, som militærapparatet og rumforskningen har for skabelse af profit.

Disse opgaver bestemmer den økonomiske politiks karakter. Herunder er en af de vigtigste; opgaver i højkonjunkturtider at kræve større skatter ind end svarende til statens udgifter. Thi derved får kapitalen tilført en del af lønnen til kapitalakkumulation. Denne politik er i perioder, hvor kapitalen har været i særlige vanskeligheder - således i 30'erne og i slutningen af 60'erne - blevet suppleret med direkte lønpolitik. Men også penge- og kreditpolitikken spiller en betydelig rolle i løsningen af kapitalens realisationsproblemaer.

Mens alle disse former for statsindgreb nok hjælper kapitalismen over en del af de mindre vanskeligheder, så er deres karakter tveægget med hensyn til de mere fundamentale problemer. Thi den økonomiske krisens rensende virkninger ved at ødelægge kapitalværdi og sænke lønningerne får herved ikke lejlighed til at slå igennem.

IV. Modsætningerne mellem produktivkræfter og produktionsforhold.

Kapitalismen er i kraft af kapitalakkumuleringen kendetegnet af en stadig ændring og udvikling af produktivkræfterne, d.v.s. især arbejdskraftens kvalifikationer og teknikken. Men samtidig er selve dette tekniske fremskridt under de kapitalistiske produktionsforhold forbundet med en trussel mod dets fortsættelse, fordi kapitalakkumuleringen, hvorigennem det tekniske fremskridt foregår, er forbundet med tendens til fald i profitraten. Denne generelle modsætning mellem produktivkræfter og kapitalistiske produktionsforhold er imidlertid ikke den eneste. Således er produktionsprocessen i stigende grad blevet internationaliseret, men samtidig er udviklingen af produktivkræfter umuliggjort i den koloniale og halvkoloniale verden. Umuliggjort netop i kraft af disse områders forbindelse til en kapitalistisk verdensøkonomi, der kun har behov for visse særlige råstoffer og andre produkter fra disse lande, samt behov for disse lande som afsætningsmarkeder.

1. Imperialismens økonomi.

Med den ændring, der efter 1870 sker i kapitalismens økonomi ændringen fra frikonkurrencedominans til monopoldominans, træder kapitalismen som helhed ind i et nyt stadium, det imperialistiske stadium.

Det karakteristiske for imperialismens økonomi er at der er sket en sådan koncentration af produktion og kapital, at der er blevet skabt monopoler i verdensøkonomien. Bankkapitalen er blevet sammensmeltet med produktionskapitalen og herudfra er der blevet skabt en finanskapital og en snæver kreds af finanskapitalister. Endelig gælder det at kapitaleksporten til forskel fra vareeksporten har opnået særlig stor betydning. Der opstår internationale monopolistiske kapital-sammen-slutninger som deler verden op mellem sig. Og endelig er jordens territoriale opdeling mellem de kapitalistiske stormagter afsluttet, »elvom der stadig består for nyopdeling.

Selvom der i tidens løb og især efter 1945 er sket ændringer i det indbyrdes forhold mellem de enkelte karakteristiske træk ved imperialismen bl. a. ved opsamling af kapital direkte under staten, så udgør de ovenfor nævnte forhold stadigvæk de centrale led i imperialismens økonomi. Efter den anden imperialistiske verdenskrig har kolonierne og de halvkoloniale områders betydning således især bestået i at levere råstoffer til de imperialistiske lande, mens de har været mindre profitable som felter for kapitaleksport fra de imperialistiske lande. Til gengæld er der sket meget betydelige kapitalbevægelser mellem USA og Vesteuropa og indenfor Vesteuropa, især siden EEC's dannelse i 1957.

II. Imperialismens politik.

1. Intern rivalisering mellem de imperialistiske magter.

I frikonkurrencens epoke havde kapitalistklassen internt i de nationale økonomier generelt set ekspansionsmuligheder, idet der her måtte kæmpes mod såvel feudale rester som eksisterende småproduktion. I denne periode herskede der generelt tæt fred mellem de udviklede kapitalistiske lande samtidig med at der ikke blev ført erobningskrige for at vinde kolonier. Efter kapitalismens overgang til det imperialistiske stadium bliver rivaliseringen mellem de imperialistiske magter imidlertid et permanent led i verdenspolitikken. Og dette især efter at hele den ikke-kapitalistiske verden i perioden mellem 1870 og ca. 1900 var blevet delt op i kolonier, halvkolonier eller interessesfærer. Men i takt med kapitalismens ujævne udvikling og klassekampens forløb har rivaliseringen mellem de imperialistiske magter antaget skiftende former, blandt andet betød oktoberrevolutionen i Rusland 1917 at de imperialistiske magter for et kort stykke tid kunne sam-

les imod denne antiimperialistiske trussel. Men den store kapitaløkonomiske krise i 1930'erne .

stødte den tysk-italienske-japanske imperialisme på den ene side sammen mod den fransk-engolsk-amerikanske imperialisme på den anden side og på et senere stadium mod Sovjetunionen, selvom der ikke har været direkte militær konflikt mellem de imperialistiske lande indbyrdes siden 1945 og selvom der har udviklet sig et vist samarbejde mellem de imperialistiske stater mod indre og ydre fjender, så eksisterer der stadigvæk basis for alvorlige modsætninger mellem de store imperialistiske magter. Især i modsætningen mellem USA's politiske overherredømme, siden 1945 og Vesteuropas og Japans stærke genopbygning i samme periode efter krigsødelæggelserne. Således er den reelle basis for dollarens stilling som dominerende reservevaluta forsvundet og dermed midlet hvorved amerikanske finanskapitaler har overtaget betydelige dele af den vesteuropæiske kapital. Ligeledes forsøger de vesteuropæiske magter bl. a. gennem FEC og Japan, at erobre tidligere kolonier, halvkolonier og interesseområder tilbage, efter at USA benyttede sig af de øvrige imperialistiske magters svagheit i det første tiår efter 2. verdenskrig til at trænge ind i mellemøsten, Indokina og delvis Afrika. Rivaliseringen mellem de imperialistiske magter har i slutningen af 1960'erne især vist sig på det økonomiske område, hvor USA har søgt at bevare overherredømmet over såvel den tredje verden som de øvrige imperialistiske magter, ten i såvel forsøgene på at trænge ind økonomisk og politisk i Sovjetunionen, Østeuropa og Kina som i kampen om at undgå sammenbrud af verdensvalutasystemet, har USA mødt modstand fra Japan og Vesteuropa. De imperialistiske landes herskende klasser er bundet sammen af fundamentale fællesinteresser mod verdens udbytning og undertrykte klasser. Men samtidig er de enkelte imperialistiske landes herskende klasser tvunget til at søge at skaffe sig fordele i udbytningen på andre herskende klassers bekostning. Mulighederne for fremtidige imperialistiske krigsopgør kan ikke udelukkes ligesålidt som disse kan siges at være uundgåelige.

2. Den koloniale revolution og kamp.

Med de imperialistiske magters økonomiske og politiske indtrængen i de oversøiske lande, blev disse hindret i at udvikle sig på kapitalistiske eller i hvert fald normal kapitalistisk vis. Thi de stod nu overfor det problem at skulle konkurrere på et verdens-, marked, hvor overlegne monopoler havde etableret sig på forhånd, og som udviklede beskyttelsesmæssige foranstaltninger på de områder, hvor de ikke-udviklede lande kunne have skabt sig en udviklingsbasis med eksport. Såvel et flertal af de undertrykte bønder, den fåtallige arbejderklasse som det svage nationale borgerskab i områderne udenfor de imperialistiske lande udviklede sig derfor til første store anti-imperialistiske og tillige socialistiske revolution. En revolution, der imidlertid fik et særegent forløb i kraft af, at der ikke blev gennemført en socialistisk revolution i Vesteuropa og USA. Det næste store opsving i den anti-imperialistiske kamp kom under og efter 2. verdenskrig, hvor Kina, dele af Vietnam og Korea rev sig løs

anti-imperialister. Men ikke nødvendigvis til socialister.

Oktoberrevolutionen var den første

store og anti-imperialistiske og tillige socialistiske revolution. En revolution, der imidlertid fik et særegent forløb i kraft af, at der ikke blev gennemført en socialistisk revolution i Vesteuropa og USA. Det næste store opsving kom under og efter 2. verdenskrig, hvor Kina, dele af Vietnam og Korea rev sig løs fra det imperialistiske verdenssystem. Siden er den anti-imperialistiske kamp i den tredje verden fortsat under ledelse af forskellige politiske retninger af såvel nationalistisk som socialistisk observans. I såvel Sydøstasien, Mellemøsten som Afrika og Latinamerika foregår der dag en skærpet anti-imperialistisk kamp, som dog foreløbig kun har vundet frem nogle få steder som Cuba og Vietnam. Den skærpede klassekamp har nogle steder medført, at borgerskabet har forladt det anti-imperialistiske grundlag og er svinget over på imperialismens side. Men i andre dele af den tredje verden forsøger en del af borgerskabet med militæret som redskab, at dampe klassekampen ved at gennemføre jordreformer og foretage begrænsede indgreb overfor den imperialistiske udbytning. Hvilken betydning sådanne regimer vil få for klassekampens konkrete forløb er endnu uklart, men de vil ikke i det lange løb kunne afværge en socialistisk revolution, idet kun en sådan kan føre til en fuldstændig frigørelse fra imperialismen.

3. Klassekampen i de imperialistiske lande i imperialismens epoke.

At klassekampen i de imperialistiske lande ikke i nævneværdig grad er blevet mindre voldsom end den var i de højstudviklede lande under frikonkurrencekapitalismen må anses for historisk påvist. Derom vidner revolutionsforsøgene i Vesteuropa efter afslutningen af 1. verdenskrig, klassekampens voldsomme skærpelse i 50'erne, hvor finanskapitalen i flere lande måtte anvende småborgerskabet i kampen mod arbejderklassen til at skabe fascistiske statsformer, og klassekampens skærpelse i USA, Japan og Vesteuropa fra midten af 1860'erne. Men i flere henseender er der dog sket ændringer i klassekampens forudsætninger.

Kampens basis er i højere grad blevet international. Dannelsen af de imperialistiske militæralliancer i slutningen af 1940-erne og 1950-erne - først og fremmest NATO, men også alliancer som CENTO og SEATO i Asien - samt skærpelsen af den anti-imperialistiske kamp. Også den såkaldte kolde krigs hetz og ahistoriske sammenligning af Sovjetunionen med vestmagterne bidrog i en årrække til at stække og afspore den revolutionære kamp. Tilnærmelsen mellem Sovjetunionen og

USA fra slutningen af 1950-erne og udviklingen af den anti-imperialistiske kamp, især i Indokina, fra omkring samme periode imidlertid i nogen grad brudt dette dødvande.

KLASSERNE UNDER MONOPOLKAPITALISMEN

På baggrund af forholdet til produktionsmidlerne og rollen i den samfundsmæssige organisering af arbejdet, kan der udskilles en række klasser og klassefraktioner. En analyse af sådanne hovedklasser, deres fremtidstendenser og indbyrdes relationer i forbindelse med monopolkapitalismens nationale og internationale udvikling er et nødvendigt grundlag for en revolutionær strategi. VS vil her kun fremlægge de helt generelle træk i opfattelsen af klasserne, samtidig med, at vi vil påbegynde en mere konkret analyse af de faktisk eksisterende klassers og fraktioners sammensætning og omfang, fremtidstendenser og indbyrdes betydningsforskydninger, såvel på de økonomiske som på det politiske og ideologiske plan. Den kapitalistiske produktionsmåde opdeler samfundets individer i to hovedklasser: kapitalistklassen og arbejderklassen. Ud fra deres stilling i produktionsprocessen står de i et uløseligt modsætningsforhold til hinanden.

Kapitalistklassen ejer produktionsmidlerne og lever af at udbytte arbejderens arbejdskraft, som denne er tvunget til at sælge for at overleve. Begge klasser er bestandigt tvunget til at bekæmpe hinanden for at forøge eller begrænse udbytningen. Kapitalistklassens objektive interesse er derfor at bevare den kapitalistiske produktionsmåde, mens arbejderklassens objektive interesse er at afskaffe den gennem den socialistiske revolution.

Ud over disse to hovedklasser eksisterer der i det monopolkapitalistiske samfund et stadig forsvindende småborgerskab og et voksende mellemag, der er bærere af dels teknisk-videnskabelige opgaver, dels politisk-ideologiske funktioner i forbindelse med statens institutioner.

Kapitalistklassen

I de nuværende kapitalistiske samfundsformationer er den samlede kapitalistklasse den økonomisk og politisk absolut dominerende klasse. Kapitalistklassen kan opdeles i fire hovedfraktioner, alt efter de forskellige kapitalformer: jord-, handels-, bank- eller industrikapital. Formerne forekommer integreret under monopolistiske omstændigheder (d.v.s. som finanskapital) og forholdsvis rent i relativt tilbagestående sektorer.

Fraktionerne har som fælles kendetegn, at deres indtægtskilde er samfundsmæssigt produceret merværdi og/eller at de er ejere af kapital. Fraktionerne har derfor - på tværs af eksisterende

de indbyrdes modsætninger - en fælles interesse i at opretholde den kapitalistiske produktionsmådes udbytning af arbejderklassen.

Den danske kapitalistklassens økonomiske og politiske situation må forstås på baggrund af landets placering og rolle i det imperialistiske verdenssystem, hvor USA indtager den ledende rolle i det fælles forsvar mod ydre og indre fjender. Den danske kapital har derfor også del i udbytningen og undertrykkelsen af den tredje verden, bl. a. gennem store investeringer. De øgede modsætninger mellem de imperialistiske stormagter og den udenlandske kapital voksende beherskelse af store dele (ca. 25%) af den danske industrikapital kan ikke undgå at få følger for den danske kapitalistklassens økonomiske, ideologiske og politiske situation.

Handelskapitalisterne var oprindeligt den danske kapitalistklassens dominerende fraktion og spillede en ledende rolle ved den danske kapitalismes grundlæggelse (ØK, A.P. Møller m. fl.). På grund af forhold som landets beliggenhed og det lille hjemmemarked er handelskapitalisterne også i dag økonomisk og politisk en betydningsfuld fraktion. Så betydningsfuld, at den har haft en afgørende funktion under 50'ernes og 60'ernes stærke industrialisering og ledsagende koncentration og monopolisering: de gamle handelsfirmaer ØK og A.P. Møller har gennem opkøb placeret sig som landets største koncerner af overvejende industriel karakter.

Dannelsen af dansk bankkapital skete i forrige århundredes sidste halvdel med oprettelse af Privatbanken, Landmandsbanken og Handelsbanken. I de seneste år har disse tre storbanker (sammen med en fjerde: Den danske Provinsbank) i stigende grad opkøbt de mindre banker og derigennem opnået en monopoliserende koncentrationsgrad. Over halvdelen af samtlige indlån er koncentreret i de tre største banker, der således behersker bankkapitalen og umuliggør, at mindre pengeinstitutter kan føre en selvstændig politik.

Den tredje fraktion, industrikapitalisterne (især de store monopoler), viser sig at være meget stærkt repræsenteret i storbankernes bestyrelser og repræsentantskaber. I løbet af 50'erne og 60'erne har industrien ekspanderet, presset sin produktivitet op og alene i 60'erne forøget repræsenteret i storbankernes bestyrelser og repræsentantskaber. I løbet af 50'erne og 60'erne har industrien ekspanderet, presset sin produktivitet op og alene i 60'erne forøget sin eksport med mere end 100%. Ekspansionen har været ledsaget af kraftig koncentration og monopolisering: 10 koncerner (med ØK, A.P. Møller og F.L. Smidth i spidsen) kontrollerer omkring halvdelen af den samlede kapital. Desuden har mellemstore virksomheder

De mindre kapitalister, der deles om resten, bliver enten opkøbt eller anden form for underleverandørstatus. De

er gennem deres særlige betydning for den tekniske udvikling en uadskillelig ledsager til den monopolkapitalistiske udvikling. De ikke-monopoliserede dele af kapitalen fungerer ofte som stødpude for storkapitalen i forbindelse med politiske og økonomiske kriser.

I det kapitalistiske samfund er de store grundejere ikke længere en særlig halvfeudal godsejerklasse, men en mindre fraktion af kapitalistklassen, hvis kapital fremkommer ved udbytning af -dårligt betalte - landarbejdere samt ved de enorme grundrenter. Den klassenæssige integrering viser sig både ved, at grundejerne ofte investerer en del af deres kapital i industri-, handels- og finans-sektorerne, og ved, at finanskapitalister opkøber store jordstrækninger (først og fremmest i spekulationsøjemed). Som en væsentlig og selvstændig faktor har de store grundejere ikke gjort sig gældende siden systemskiftet i 1901; dog må de ses som den vigtigste pressionsgruppe bag den nuværende jordpolitik.

Ud over disse hovedfraktioner må en række sociale kategorier, især direktørerne og statens topbureaukrati, betragtes som nært tilknyttede den kapitalistiske klasse. Deres eksistensgrundlag er så snævert forbundet med opretholdelsen af den kapitalistiske udbytning, at de vil være uforsonlige modstandere af arbejderklassens kamp for socialisme.

Den tidlige kapitalisme var kendetegnet ved en direkte, umiddelbar relation mellem kapitalbesidderen og lønarbejderen. Som følge af kapitalens koncentration og centralisation under monopolkapitalismen har der udviklet sig et særligt lag af direktører med en hær af over- og underofficerer til varetagelsen af kapitalens planmæssige udbytning af arbejderklassen. Direktører og andre former for topledere inden for industri, handel og bankvæsen er ansat og aflønnede af kapitalisterne.

De modtager betydelige materielle privilegier og er ofte selv aktionærer i virksomheden. Deres formål som økonomisk-organisatoriske eksperter er, at der maksimeres profit. De er den kapitalistiske magtudøvelses personlige repræsentanter på virksomheden. Hertil må også regnes de forskellige former for ansatte, der skal varetage den direkte kontrol med arbejderne foruden tidsstudiemålere, rationaliseringsexperter og arbejdssociologer og -psykologer.

De statslige topembedsmænds

tske klasse sikres, dels gennem deres klassenæssige afstamning, dels gennem uddannelses-

og ansættelsesvilkårenes udvælgelsesmekanismer. Dette gælder især inden for det centrale magt- og tvangsapparat (administrationen, juristerne, politiets og hærens ledelse o. s. v.). Langt vigtigere er det imidlertid, at de som ledende embedsmænd i det kapitalistiske samfunds statsapparat repræsenterer den samlede kapitalistklasses langsigtede interesser: afbødning af de mest uheldige virkninger af kapitalisternes indbyrdes konkurrence, forsøg på forebyggelse af kriser o. s. v. Statens indgreb i økonomien ledsages af et konstant og godt samarbejde mellem topembedsmændene og kapitalisterne og deres organisationer.

Tilsammen danner kapitalistklassen fraktioner, og de tilknyttede sociale kategorier er det danske samfunds økonomisk og politisk herskende magtblok. Til trods for indre modsætninger udgør denne klasse en enhed, der er mere gennemorganiseret og interessebevidst end nogensinde før.

Småborgerskabet

Småproducenterne repræsenterer de ikke-kapitalistiske produktionsmåders fortsatte eksistens under kapitalistiske forhold. Modsat de nye mellemlag er det traditionelle småborgerskab og bønderne del-klasser i relativ tilbagegang både hvad angår størrelse og social betydning.

I sidste halvdel af forrige århundrede organiserede bønderne sig som klasse, gennemførte produktionsreformer, der gjorde deres overlevelse i en kapitalistisk omverden mulig, og opbyggede en kulturel og politisk bevægelse, som var hovedagenten ved gennemtvungne af parlamentarismen.

De småhandlendes og håndværkernes betydning stod ligeledes i forhold til den lave industrialiseringsgrad, selv om de ikke var i stand til at opbygge en bevægelse som bøndernes. De ideologiske virkninger, som også gør sig gældende i dag, har været kraftigt blandet op med den småborgerlige, hvad der også har haft betydelig indflydelse på arbejderbevægelsen.

Bondeklassen deler sig i to lag: småbønder (husmænd, parcellister) og større middelbønder. Løsningen af landarbejderproblemet omkring århundredeskiftet ved oprettelse af husmandsbrug har vist sig illusorisk. De mindre brug nedlægges, eller familien, der driver dem, tvinges til dobbeltbeskæftigelse som sæsonansatte lønarbejdere. Større middelbrug, som har kunnet holde sig nogenlunde rentable ved opkøb og jordsammenlægning, dominerer i voksende omfang.

Som helhed har landbruget afgivet en halv million mennesker siden 1945; alene i 60'erne har det mistet omkring halvdelen af sin arbejdskraft.

På trods af denne betydelige afvandring fra landbruget, jordsammenlægninger m. v. og forøgelse af produktionen er landbrugets forrentning lav, hvilket i nogen grad skyldes vanskelige eksportvilkår, men især, at monopol foretagender i vidt omfang kontrollerer forsyningerne til landbruget og den videre forarbejdning af landbrugsprodukterne.

Det traditionelle småborgerkab, købmænd, andre småhandlende og håndværkere af forskellig art udkonkureres i stærkt stigende grad af butikskæder og industriel produktion.

Småproducenternes klasseinteresser er svingende. De udbyttes og eksproprieres af kapitalisterne, men den borgerlige ejendomsret, som gør dette muligt, er samtidig småproducenternes ideologisk oppustede eksistensbetingelse, og de frygter derfor arbejderklassen og socialismen. På grund af det latente modsætningsforhold til kapitalisterne kan dele af småborgerskabet i visse konflikt-situationer forholde sig neutrale eller endog optræde på arbejderklassens side, men i reglen vil de tage kapitalisternes parti. Og eftersom de klassemæssige fremtidsudsigter er mørke, sker det for visse deles vedkommende på aggressivt reaktionær facon.

Arbejderklassen

Arbejderklassen har historisk set været den ledende og offensive kraft i kampen mod kapitalens herredømme. Det hænger sammen med dens særlige placering i den kapitalistiske produktionsmåde. Som de øvrige lønarbejdere besidder den ikke produktionsmidler og er tvunget til at sælge sin arbejdskraft for at overleve. Arbejdernes særlige rolle bestemmes imidlertid af, at de deltager direkte i produktionsprocessen, hvori de indvirker umiddelbart >. forandringen af arbejdsge-
anden. Derved producerer de den værdi og merværdi, der tilegnes af den kapitalistiske klasse, og som danner grundlag for den kapitalistiske produktionsmåde.

Arbejderklassen omfatter en række forskellige dele, hvoraf de vigtigste er: industri- og transportarbejdere.

Som følge af dens placering har arbejderklassen de mest direkte erfaringer med undertrykkelsen og udbytningen, idet denne fremtræder mest utilsløret og forståelig i produktionsprocessen, fordi kapitalen bestandig er tvunget til at forøge profitten gennem forøget udbytning i form af angreb på lønnen og arbejdsforholdene.

Kapitalens herredømme over produktionsmidler og arbejdskraft medfører i forbindelse med de bestandig omvæltninger og kriser inden for de forskel-

lige produktionssektorer en fundamental usikkerhed for arbejderklassen i form af truende arbejdsløshed og afskedigelser, lukning eller flytning af fabrikker, affolkning af bestemte regioner, bestanding omskoling og deportation af arbejdskraft fra og til de forskellige produktionsgrene og regioner m.

Kapitalismens totalsammenhænge træder under sådanne større eller mindre kriser netop mest direkte og anskueligt frem for arbejderklassen og muliggør derfor en sønderbrydning af den reformistiske ideologis dominans, der netop har sin styrke i mere stabile og fredelige perioder.

Den umiddelbare utilfredshed og kamp mod disse forskellige udslag af kapitalens herredømme er samtidig forbundet med en grundlæggende utilfredshed med den totale eksistens, som arbejdet (manglende selvstændighed, meningsløst og ensformigt arbejde og tvangssituationen) frembringer. Dette giver sig ofte udslag i eksplosive strejkeaktioner, der i deres voldsomhed og raseri udtrykker en reel forkastelse af det kapitalistiske samfundssystem, til trods for den reformistiske ideologis fortsatte dominans.

Udbytningens omfang og form er afhængig af styrkeforholdet mellem klasserne. Erfaringerne fortæller arbejderne, at de kun har opnået resultater gennem kamp og tvang, og den bestandige kamp på arbejdspladsen har derfor betydning som kampskoling og dannelse af elementær klassebevidsthed. Kapitalens herredømme opleves ofte formidlet gennem sammenstød med kapitalens forskellige over- og underofficerer og håndlangere.

Arbejdernes udvikling af klassebevidsthed og erfaringer foregår ikke alene gennem kamp mod den økonomiske udbytning, men også gennem konfrontationer med staten og dens institutioner. Arbejderne oplever helt fra barndommen direkte konflikter og voldelige sammenstød med statsapparatets direkte undertrykkende organer eller med de sociale institutioner, der har disciplinerende opgaver, som f.eks. skolen, pantefogeden, socialkontoret og detentionen. Der opbygges her et klassehad, der som følge af konfliktens individuelle form kan medføre risiko for individuelt nederlag med indespærring eller deklassering ned i lumpenproletariatet. Netop i forhold til den herskende klasses politiske og ideologiske undertrykkelse har arbejderne en række særligt brutale erfaringer, der adskiller dem fra f.eks. teknikere, funktionærer og akademikere. Og dette gør dem mindre modtagelige for den pacifistiske, borgerligt demokratiske ideologi.

Som et resultat af monopol-kapitalismens økonomiske udvikling - herunder betydningen af udbytningen af den 3. verden - har den herskende klasse efter 2. verdenskrig været i stand til at bøje af for en række krav, som arbejderne har rejst gennem deres kamp og organisering. Set i forhold til tidligere faser af kapitalismen har arbejderens vilkår derfor tilsyneladende forbedret sig. Dette har i den borgerlige ideologi givet sig udslag i påstande om "velfærdssamfundet" eller om "klassernes forsvinden".

Realiteten bag disse borgerlige ideologier er, at lønarbejderne blot har formået at holde skansen, ja endog har været udsat for en forstærket udbytning. Nok har arbejderne som følge af deres kamp forbedret deres levevilkår set i forhold til det fysiske eksistensminimum, men produktionsmæssigt er der tale om en forøgelse af udbytningsgraden med tilhørende, voksende indkomst- og formueforskelle mellem klasserne.

Desuden skal det understreges, at den mængde af nødvendige udgifter, som lønarbejderne har for at kunne reproducere deres arbejdskraft, er langt større end for 100 år siden. Arbejderne er derfor i en vis forstand langt mere udsat nu end tidligere: dømt til elendige, sundhedsfarlige boliger, eller også økonomisk belastende huslejer, anspændt økonomi p.g.a. afbetaling til de anskaffelser som er nødvendige for at familien kan opretholde den dobbelte arbejdsdag, der er et resultat af, at kvinden er blevet opsuget som arbejdskraft. Bil til den nødvendige transport til og fra arbejde og for at kunne nå at hente børnene i vuggestue og børnehaver, køleskab til opbevaring af madvarer, fordi man ikke mere kan nå at købe friske varer hver dag, vaskemaskiner og støvsuger, så familien i den korte fritid kan overkomme det huslige arbejde o.s.v. Gennem skatterne skal arbejderne desuden betale den væsentligste del af udgifterne til statsmagtens økonomiske/ sociale, politiske og ideologiske funktioner, der ofte er vendt direkte mod arbejderne selv.

I et forsøg på at forhindre profittens fald har kapitalen desuden skærpet sin udbytning af arbejdskraften ved at presse den i en sådan grad, at det i stigende grad betyder en fysisk trusel mod arbejderens liv: forøget arbejdstempo forbundet med udspekulerede lønsystemer, skifteholdsarbejde og tvungent overarbejde.

Resultatet er en forøgelse af arbejdsulykker og sundhedsfarligt arbejde, idet sikkerheds- og arbejdsforhold er underkastet hensynet til virksomhedernes konkurrenceevne og dermed kapitalens profit.

Årsagen til at industri- og transportarbejderne historisk

set har været den ledende og kæmpende del af lønarbejderne er imidlertid ikke i første række, at de er fysisk hårdt arbejdende, eller at de er den fattigste del; dette kan også gælde andre fraktioner eller klasser, f.eks. småbønder. Det afgørende er derimod de særlige kamp- og organisationsbetingelser, deres placering i den kapitalistiske produktionsproces medfører. Som følge af den stærkt fremskredne koncentration og centralisation af kapitalen, foregår der en kraftig samling af arbejderne i store produktionsenheder i storbyerne. Kapitalen selv skaber altså lighed i arbejderens livsbetingelser og muliggør demed erfaringer af fælles situation. Den kollektive og disciplinerede arbejdsform danner samtidig grundlag for forståelsen af og evnen til kollektiv aktion og organisering som den eneste måde, hvorpå man kan forsvare sine interesser, d.v.s. ophæve den indbyrdes konkurrence og i stedet kæmpe som klasse. Arbejderens placering i de mest koncentrerede og højtudviklede dele af industrien medfører de bedste betingelser for udvikling af klassebevidsthed og slagkraftig kollektiv aktion.

Monopolkapitalismen udvikler, organiserer og disciplinerer således selv sine egne banemænd, men skaber gennem undertrykkelsen og fremmedgørelsen samtidig en række eksistensvilkår for arbejderne, der hæmmer udviklingen af selvstændighed og klassebevidsthed.

Det kapitalistiske samfunds udvikling medfører en række relative modsætninger og forskelle inden for arbejderens egne rækker, og dette vanskeliggør udvikling af kampsolidaritet og kollektiv organisering. Det drejer sig f.eks. om de rent faglige forskelle, der medfører fagegoisme, konkurrencefremmende lønforskelle, som et resultat af bonus- og ordninger, akkordsystemer o.a., og uddannelsesforskelle på gr. af den stadig mere dominerende tendens til, at der eksisterer såvel dequalificeret arbejdskraft (samlebånd m.v.) som højt kvalificeret arbejdskraft. Hertil kommer de forskelle, der affødes af virksomhedernes størrelser, den bestandige tilførsel af arbejdere fra småborgerskabet og kapitalens import af udenlandsk arbejdskraft.

Kapitalismen udvikler med andre ord en uensartet sammensætning af arbejderklassen, hvad angår erfaringer og grader af klassebevidsthed.

På baggrund af koncentrationen af modsætninger og problemer i arbejderens eksistensgrundlag, det direkte erfarbare modsætningsforhold til kapitalen og de gode betingelser for udvikling af kollektiv organisering og aktion, må arbejderklassen forstås som den potentielt mest konsekvente og udholdende re-

volutionære del af befolkningen. Som den eneste klasse er den i stand til at optræde som en stærk, ledende og samlende social kraft, der har det som sin historiske opgave at ophæve betingelserne for sin egen udbytning og dermed afskaffe det sidste klassesamfund. Arbejderklassen er den klasse, som har en direkte interesse i socialismen, der frembyder et umiddelbart forståeligt perspektiv for de arbejdere, der som den største produktivkraft er underlagt de kapitalistiske produktionsforholds hæmmende bånd.

Kontor- og handelsansatte.

Kontor- og handelsansatte omfatter de lønarbejdere, der ikke producerer varer, altså ikke deltager i den direkte produktionsproces, men som har en række for kapitalen nødvendige økonomiske opgaver og derved er underlagt dens herredømme. Når man ser væk fra de øverste ledende lag, omfatter gruppen f. eks. lønarbejdere, der er ansatte i industriens kontorer, herunder købs- og salgsafdelingerne, kontoransatte og ekspedienter indenfor handelen, forsikrings- og banksektoren.

Disse kategorier udfører et for kapitalen nødvendigt arbejde, og deres betydning og antal øges i forbindelse med monopolkapitalismens voksende økonomiske problemer (overskudsproduktion, behov for udvidet marked, markedsføring osv.) De er som arbejderne nødt til at sælge deres arbejdskraft og udfører ikke-betalt merarbejde, idet de hjælper kapitalen med at formindske omkostningerne ved realiseringen af merværdien. Som led i at opnå den højst mulige profit underkastes de ikke-produktive arbejdere derfor i stigende grad de samme svingninger i løn og arbejdsforhold som arbejderklassen, omend undertrykkelsen ikke er så brutal.

De kontor- og handelsansattes voksende omfang og ændrede arbejdsforhold fører til, at de efterhånden tenderer i retning af at tilslutte sig arbejderklassens kamp, på trods af en række umiddelbare interesseforskelle og vanskelige betingelser for solidaritet og kollektiv aktion.

Betydningen af automatiseringen og rationaliseringen må her understreges: kollektivt rutinearbejde i store kontorsale, øget arbejdstempo med specialisering og repressiv arbejdsorganisering fra ledelsens side, arbejdsløshed og en løn, der kun dækker nødvendig reproduktion, ofte under en faglært arbejders, osv.

Denne udvikling har efterhånden svækket den tidligere flip-proletarideologi med patriarkalsk forhold til de overordnede, individuel opstignings-illusion forbundet med angst for at "falde" ned til det foragtede kropsarbejde. Især blandt de yngre, der ikke er ideologisk belastet fra 30'

erne eller er tidligere småborgere, er der sket en del forskyndninger væk fra den traditionelle stødpuderolle i forhold til den herskende klasse.

Kontor- og handelsansatte er altså direkte underkastet kapitalens herredømme, men p.g.a. deres særlige funktioner inden for den egentlige produktionsproces fører det til en arbejdssituation, der fremviser en række særlig vanskelige betingelser for udvikling af klassebevidsthed og forståelse for kollektiv organisering og aktion:

De har sammenlignet med de produktive arbejdere vanskeligere ved at erkende den specielle form for udbytning, de er underlagt. Da de nemlig overhovedet intet producerer, men hjælper med at fylde cirkulationskapitalens kasse, oplever de ikke, at deres arbejdsprodukter tages fra dem. Derfor er det vanskeligt at gennemskue, at de alligevel udfører ikke betalt merarbejde.

P.g.a. arbejdets karakter (køb, salg, osv.) er der store muligheder for, at den virkelige kilde til undertrykkelse forsvinder ud af synsfeltet, bl.a. ved at kunderne træder ind imellem kapitalen og de arbejdende, således at arbejdsbetingelserne kan fremtræde som et resultat af kundens holdning. Aggressionen vendes mod ham (jfr. især ekspedienter). Deres funktioner (f. eks. lønudbetaling, opsyn med lagre) kan også føre til, at de oplever en relativ modsætning til arbejderne.

Vareproduktion og dermed de produktive arbejdere samles og centraliseres mere og mere i store virksomheder, hvorimod varerne må bringes til kunden gennem et langt mere opsplittet cirkulationssystem. Handels- og bankkapitalen bliver værdimæssigt set efterhånden uhyre centraliseret, men er rumligt set et enormt opdelt filialsystem af banker og butikker. Derved vanskeliggøres forståelsen af solidaritet og nødvendigheden af kollektiv aktion ud fra fælles interesser.

En del af de ansatte, især inden for forsikring og bankvæsen, er gennem hele deres arbejde, deres viden og erfaring så forbundet med det kapitalistiske økonomiske system, at de til trods for en spontan utilfredshed med deres arbejdsvilkår vil være vanskelige at vinde for et socialistisk samfundssystem, der vil betyde deres forsvinden som social kategori.

De nye mellemlag.

Imellem de to hovedklasser eksisterer der i det monopolkapitalistiske samfund en række sociale lag, hvis omfang og betydning i fremtiden vil øges stærkt. Disse nye mellemlag er i modsætning til det traditionelle småborgerskab ikke ved at gå deres sociale undergang i mø-

de som følge af monobolkapitalismens udvikling. Deres funktion er tværtimod en direkte følge af denne udvikling. De ny mellemlag deler sig i to hovedgrupper, dels teknikere, ingeniører og naturvidenskabsmænd, privat ansat i industrien, dels statens tjenere i de ideologiske og sociale institutioner. Disse sociale mellemlag er underlagt kapitalens og/eller statens magt, idet de ikke har selvstændige ledende opgaver. Samtidig stiller deres samfundsmæssige funktion dem i et modsætningsforhold til arbejderklassen.

De nye mellemlag udgør derfor ikke selvstændige klasser, men må bedømmes ud fra de politiske-ideologiske tendenser, der udspringer af deres forhold til de to hovedklassers kamp.

Teknikerne.

Som følge af den skærpede konkurrence under monopolkapitalismen har den teknologisk-videnskabelige udvikling fået en stadig større betydning. Der er derved efterhånden udviklet et voksende lag af lønarbejdere med tekniske og videnskabelige opgaver. De arbejder enten på de monopoltilknyttede forsknings-udviklings- og projekteringslaboratorier og institutioner, eller mere direkte i forhold til den umiddelbare produktionsproces, hvor de har forskellige forberedende og kontrollerende funktioner, der er nødvendige for skabelsen af merværdi. Dette lag omfatter så forskellige grupper som teknikere, tegnere, industriingeniører, laboranter, tekniske planlæggere og forskere tilknyttet industrien.

Det afgørende ved vurderingen af muligheden for at vinde disse grupper for arbejderklassens kamp og socialismen er, om deres arbejdsfunktion stiller dem i direkte modsætning til arbejderne. Forsåvidt de ikke har økonomisk-administrativt ledende eller andre undertrykkende opgaver, kan der blandt disse grupper udvikle sig tendenser, der peger mod en tilknytning til arbejderne.

Teknikerne er underlagt kapitalen, har ikke selvstændig dispositionsret, men må udføre eller videregive ordrer fra øverste ledelse. En del af de teknisk ansatte - især ingeniørerne i midterpositionen i hierakiet - står imidlertid i en modsætningsfyldt situation, idet de på én gang har rent tekniske opgaver i tilrettelæggelsen og kontrollen med produktionen samtidig med at de dermed kommer i relativ modsætning til arbejderne, idet de skal sørge for udbytningens planmæssige forløb. Teknikerne og ingeniørerne er derfor inhomogene sociale lag med forskellige forhold til arbejderne ud fra funktioner og placeringer i hierakiet.

Traditionelt set har de imidlertid i højere grad identificeret sig med den herskende klasse og dens mål formid-

let gennem tilknytning til fabriksledelsen og statens topembedsmænd. Dette må forstås som de politisk-ideologiske effekter af deres særlige arbejdssituation, levevilkår og sociale status: individuel arbejdsform med en relativt selvstændig og fri rolle i fabrikshierakiet, småborgerlig opstignings- og konkurrencekamp forbundet med foragt for kropsarbejdet, almindelige sociale og uddannelsesmæssige privilegier osv. Set i forhold til fabriksarbejderes, der mere direkte og despotisk er underkastet produktionsprocessens krav, har disse tendenser nok stadig en vis gyldighed; på den anden side har det voksende antal teknisk ansatte fjernet en del af eliteillusionerne, bl.a. som følge af en relativ forringelse af arbejdsvilkårene (arbejdspress, specialisering og rutinearbejde). Der er derfor ofte klare tendenser til konflikter i forholdet til fabriksledelsen. Konflikterne udtrykker modsætningen mellem den tekniskfagligt begrundede nødvendighed af selvbestemmelse i arbejdet og forøget kollektivt samarbejde på tværs af hierakierne, og så fabriksledelsens økonomisk bestemte magtstruktur, der fører til misbrug af arbejdskraftens indsigt og kvalifikationer. Hertil kommer ofte en utilstrækkelig uddannelse i forhold til den tekniske udvikling og et skiftende arbejdes krav. Sammenfattende kan det siges, at teknikerne og ingeniørerne ligesom arbejderne har mulighed for at erfare modsætningen mellem de muligheder, en rationel anvendelse af deres viden og erfaring rummer, og så de faktiske resultater, der er udtryk for kapitalens herredømme over arbejdskraften og produktionsmidlerne.

Set i sammenhæng med utilfredsheden med den manglende planlægning og de manglende ressourcer til dækning af en række kollektive behov i det generelle samfundssystem (bolig og miljø, trafik, forurening, regional underudvikling osv.), må ovennævnte erfaringer i arbejdssituationen betragtes som baggrunden for, at man i de senere år har oplevet nye ideologiske-politiske tendenser blandt de teknisk ansatte med direkte deltagelse i arbejderne kamp (jfr. især Italien og Frankrig).

Teknikerne er altså underkastet kapitalens herredømme ligesom de øvrige lønarbejdere. På grund af deres modsætningsfyldte placering og funktion kan en række forskellige reformistiske tendenser have en betydelig styrke. Der eksisterer således en fare for, at en række af deres aktuelle medindflydelses-, selvbestemmelses- og nationaliseringskrav er udtryk for grundlæggende, socialt bestemte illu-

sioner om statens og kapitalismens natur. Kravenes natur rækker muligvis ikke udover en konflikt eller magtkamp indenfor ledelseshierarkiet i forbindelse med effektivisering, produktprioritering, rentabilitet og mere rationel planlægning ved statens hjælp. Desuden kan der opstå en fare for, at disse lag under den fortsatte klassekamp, men især under den socialistiske opbygningsfase, vil være ustabile og svingende i kampen mod kapitalen. På grund af deres relativt privilegerede situation i forhold til arbejderne i den umiddelbare arbejdsproces er der mulighed for, at der kan opstå en spontan modstand mod ophævelsen af arbejdsdelingen og mod den samlede arbejderklassens magt over produktionen, idet disse lag kan tendere mod at selvstændiggøre sig og kræve bestemmelsesretten over prioritering, planlægning og lignende under henvisning til deres uddannelse og erfaring.

Statens ideologiske og sociale tjenere.

Ved siden af statens centrale magt- og tvangsapparat har de såkaldte velfærdsinstitutioner fået en voksende betydning; det drejer sig især om massemedierne og alle former for undervisnings-, sundheds- og socialinstitutioner. Som et direkte udtryk for monopolkapitalismens voksende modsætninger skal disse institutioner varetage en række opgaver, der er nødvendige for den samlede kapitalistklasses eksistens: den fysiske, psykiske og faglige reproduktion af arbejdskraften og uløseligt forbundet dermed: sikringen af den økonomiske og især politisk-ideologiske stabilitet. Disse institutioner har således til opgave at dæmpe klassemodsætningerne gennem forsøg på at integrere arbejderklassen i det kapitalistiske samfund. Institutionerne har en relativ selvstændighed, men er i sidste instans underlagt statens kontrol og sanktioner. Kapitalistklassen har derfor ad forskellige kanaler direkte indflydelse på institutionerne, samtidig med at den selv har oprettet sådanne institutioner (jfr. forskning, uddannelse og massemedier). Institutionerne har i opbygning og indhold derfor kun bevægelsesfrihed inden for rammerne af deres objektive funktion.

Som bærere af disse institutioners opgaver har der efterhånden udviklet sig en række uensartede sociale kategorier, der dog har en række fællestræk som følge af tilknytningen til de ideologiske og sociale institutioner. Denne del af de nye mellemlag omfatter derfor: forsørgsfolk (ved børnehaver, opdragelsesanstalter, alkoholklinikker), socialrådgivere, forskellige former for psykologer, pædagoger ansat i børnehjem og fritidshjem, alle former for lærere (grund-

skoler, gymnasier, seminarier, læreanstalter, fagskoler, højskoler), journalister og andre ideologer ved massemedierne, kunstnere, universitetsuddannede ideologer, hospitalslæger, sygeplejersker og ansatte inden for den medicinske forskning osv.osv.

Disse kategorier er systemets lappeskræddere, der skal forsøge at løse eller rettere neddæmpe en række af de sociale-menneskelige problemer, som kapitalismen skaber. Deres opgave bliver at sørge for den fysiske, psykiske og ideologiske tilpasning af lønarbejderen til arbejdsmarkedets vilkår; de har overtaget en del af familiens tidligere opdragelses- og disciplineringsfunktioner.

Disse sociale grupper har traditionelt været domineret af den borgerlige humanismes ideologiske tolkning af samfundsskabte problemer som individuelt eller biologisk betingede.

Læreren rent teknisk-faglige opgaver er underordnet de disciplinerende og ideologiske, der er af stor betydning for de uddannelsessøgendes tilpasning til og loyalitet over for den fremtidige erhvervsrolle. Lærerne og de forskellige andre former for ideologer har via deres institutioner som opgave at reproducere og formidle de herskende ideologiske traditioner og udvikle nye former, der svarer til de skiftende faser i kapitalismens økonomiske og politiske udvikling. Disse sociale kategoriers politiske og ideologiske traditioner har været stærkt præget af, at de var bærere af institutionernes funktioner. Uddannelserne og ansættelsesvilkårene har været effektive udvælgelsesmekanismer, der har sikret ideologisk loyalitet over for staten og dens institutioner. Hertil medvirker endvidere det sociale pres fra kolleger, karriereambitioner og det hierarkiske systems sanktionsmuligheder over for kritikere og oprørere. De ansatte korrumpes efterhånden som følge af, at deres arbejde underlægges institutionernes objektive funktioner. Disse sociale lag er altså underlagt kapitalens og statens magt og ideologi, men er ikke udbyttede i økonomisk forstand; de producerer ikke værdi og merværdi. Den herskende klasse betaler dem for deres tjenester med den merværdi, der er tilegnet fra arbejderklassen.

På grund af deres funktion og de privilegier, der følger med høj uddannelse, har disse sociale lag traditionelt været politisk-ideologisk knyttet til den kapitalistiske klasse. Dette har ofte form af forskellige statsideologier, idet de oplever staten som et neutralt redskab, der skulle kunne sikre

en rationel og effektiv planlægning over for det private erhvervslivs anarki og irrationalitet. Deres arbejdsfunktion stiller dem som regel i et direkte modsætningsforhold til arbejderklassen, hvis modstand og aggressioner ofte bliver oplevet som en trusel mod deres sociale eksistensgrundlag.

I løbet af 60'erne har der i de højst udviklede kapitalistiske lande imidlertid udviklet sig en række nye politisk-ideologiske tendenser inden for dele af disse sociale lag, især blandt de unge under uddannelse. Som følge af deres eksplosivt voksende antal kan de ikke længere opleve sig som en udvalgt intelligenselite. Øget arbejdspress, udsigter til begyndende arbejdsløshed og kraftige tendenser i retning af specialiseret og rutinepræget uddannelse og arbejde har sikkert spillet en vis rolle for disse sociale lags politiskideologiske bevægelighed. De nye strømningers ideologiske indhold er først og fremmest bestemt af, at disse sociale lag efterhånden er blevet konfronteret med en række sociale modsigelser og problemer, såvel i deres specifikke arbejde på institutionerne som på det generelle samfundsplan. Her tænkes især på bolig- og miljøforholdene, forureningen, de trafikale forhold, manglende udbygning af sundhedsvæsenet og de sociale institutioner, manglen på vuggestuer og børnehaver, utilstrækkelige ressourcer til uddannelse og forskning, destruktiv anvendelse af videnskab og teknik, adgangs begrænsning til en række uddannelser osv. Disse sociale kriser er blevet skabt af monopolkapitalismens anarkiske og ujævne udvikling. Staten har været ude af stand til på én gang at sikre den økonomiske stabilitet og samtidig løse de sociale problemer og opfylde de kollektive behov, som monopolkapitalismen selv har skabt. Disse sociale lags dominerende ideologi om velfærd- og overflodssamfundet kommer derved ud i en krise. Mange af disse generelle sociale problemer fører til forskellige former for konflikter i institutionerne, der ikke længere er i stand til at løse deres opgaver. Mere afgørende er det, at de ansatte mere og mere åbent konfronteres med det kapitalistiske samfunds psykiske og fysiske nedbrydning af lønarbejderne. Når statsbureaukratiet forsøger at løse disse kriser med en række teknokratiske reformer, der presser og hæmmer institutionernes arbejde, svækkes de ansattes loyalitetsforhold til staten. Det er især tilfældet i forbindelse med social- og uddannelsespolitikken.

Disse kriser og modsigelser indenfor forskellige sektorer af kapitalismen har ført til udviklingen af protest-

bevægelser og aktionsgrupper, der forsøger at lægge pres på staten eller ud fra mistillid til det formelle borgerlige demokrati selv forsøger at gennemtvunge løsninger. På grund af deres særlige økonomisk-sociale overgangssituation og uddannelsessystemets generelle krise har disse bevægelser udviklet sig mest slagkraftigt og organiseret blandt de forskellige kategorier af uddannelsessøgende. Her har de anti-imperialistiske bevægelser med baggrund i Vietnamkrigen og den europæiske arbejderklasses skærpede kamp haft væsentlige politisk-ideologiske effekter, der også har vist sig som problematisering af uddannelsernes indhold.

Kampen i institutionerne har på flere områder udviklet sig til et opgør med den borgerlige uddannelse og forskning med forslag på at reformere institutionerne eller forkastelse af dem til fordel for nye alternative institutioner, kritik af den borgerlige videnskab med forsøg på tilknytning til forskellige kritiske og marxistiske teorier. Mindre grupper har søgt kontakt med arbejderklassen og i praksis støttet deres begyndende kamp og organisering ud fra en socialistisk målsætning.

På nuværende tidspunkt er der dog kun tale om en begyndende brydningsperiode. Store dele af disse sociale lag forsøger aggressivt at forsvare deres ideologisk-sociale opgaver som den herskende classes tjener, mens andre dele er præget af reformistiske illusioner om demokratisering af classesamfundet, reformering af institutionerne. Bevægelsernes kritik af kapitalismen har ofte præget af kulturel kritik ud fra rene utopiske forestillinger, ofte iblandet pacifistiske freds- og samarbejdsideologier.

STATEN

Staten er et produkt af classesamfundet. Når et samfund er klassedelt har den herskende klasse - og dvs. den classes classer behersker produktionsmidlerne - brug for magtmidler til at opretholde sit diktatur over de undertrykte og udbyttede classes. Beskyttelsen af ejendomsretten har altid været statens vigtigste opgave. Statens opståen går helt tilbage til forhistorisk tid, da det urkommunistiske samfund som følge af den tiltagende arbejdsdeling forvandlede til et classesamfund. Staten har gennem tiderne haft mange former, idet hver af de produktionsmåder, der har eksisteret, har frembragt sin specielle type stat.

Staten varetager kapitalistklassens interesser.

Den borgerlige stats hovedopgave er at opretholde kapitalismen og få systemet til at køre bedst muligt ud fra kapitalens synspunkt. Derigennem varetager staten den samlede kapitalistklassens interesser. På mange områder har hele klassen de samme ønsker. Det gælder f.eks. i forholdet til andre classes, først og fremmest arbejderklassen. Og det gælder opgaver, som ingen enkelt kapitalist kan eller vil påtage sig, fordi opgaven er for stor eller profitten for lille. Her træder staten til på hele klassens vegne, fordi opgaverne må løses, hvis kapitalen skal fungere. Indenfor kapitalistklassen findes der en række modsætninger, mellem industri-kapital, handels-kapital og bank-kapital, mellem virksomheder, der eksporterer, og virksomheder, der producerer for hjemmemarkedet, mellem de store koncerner med en monopolstilling og de små virksomheder osv. Statens funktion er i denne sammenhæng at regulere modsætningerne, så det ikke kommer til åbne sammenstød, der kan true kapitalismen. Hvilke interesser staten i hvert enkelt tilfælde varetager afhænger af magtforholdet mellem de forskellige grupper. Tendensen går i retning af stadig større støtte til stor-kapitalen og eksportvirksomhederne på bekostning af de små kapitaler og hjemmemarkedsindustrien. Alle kapitaler må være interesserede i at få det størst mulige udbytte på kortest mulig tid. Dette ønske kan undertiden komme i modstrid med mere langsigtede interesser i at opretholde en nogenlunde stabil profit-rate. Staten forsøger derfor at balancere mellem kort-sigtede og langsigtede interesser. En for hårdnakket jagt efter høj profit i dag og i morgen kan på -lidt længere sigt skabe mulighed for såvel økonomiske som politiske kriser, der truer selve kapitalismens muligheder for at overleve. I sådanne tilfælde går statens bestræbelser på at opretholde kapitalismen forud for umiddelbare profit-ønsker. Statens forsøg på at dæmpe modsætningerne i kapitalistklassen går ikke altid gnidningsfrit for sig. For at tilgodese den samlede kapitalismes interesser kan staten undertiden blive nødt til at modarbejde enkelte kapitalisters eller grupperes særinteresser. Især i krisesituationer kan de neddæmpede modsætninger bryde op og staten kan blive genstand for kamp mellem de forskellige kapitalgrupper. Staten er endvidere det instrument hvorigennem kapitalen får mulighed for at knytte småborgerskabet til sig i en fast alliance med arbejderklassen. Det sker ved at staten på bekostning af arbejderklassen gennemfører en lovgivning, der skal beskytte og begunstige de småborgerlige produktionsmåder (landbrug og håndværk). Der er dog kun

tale om en forhaling af kapitalismens langsigtede tendens: de småborgerlige produktionsformers forsvinden.

Staten er relativt selvstændig.

Staten er ikke uafhængig af kapitalen. Tværtimod er stat og kapital filtret ind i hinanden på mange forskellige måder. I mange selskaber findes både statslig og privat kapital. Den tekniske forskning, der drives på statsinstitutioner, udnyttes af industrivirksomhederne. Nok så betydningsfuld som denne direkte og let påviselige forbindelse mellem kapital og stat, er forbindelsen mellem selve det kapitalistiske system og staten. Kapitalismen sætter rammer for hvad staten kan foretage sig og ikke foretage sig. Staten kan ikke bevæge sig ud over den kapitalistiske produktionsmåde, og det er kun i ringe omfang muligt for staten at påvirke kapitalismens udvikling, fordi den forløber efter visse lovmæssigheder. Tværtimod tvinger lovmæssighederne staten til at handle efter et bestemt mønster, hvad enten kapitalisterne, arbejderne eller funktionærerne i statsapparatet ønsker det eller ej. Denne tvang - som sætter en grænse for statens handlemuligheder - bevirker at de store kapitalister slet ikke behøver at sidde og trække i trådene for at staten fungerer på det grundlag, som de ønsker. Det vil sige andre ord, at staten til dels alt har en vis handlemulighed. Staten er relativt selvstændig i forhold til kapitalen, forstået på den måde, at staten kan sætte sig ud over en enkelt kapitalists og til tider endda store kapitalgruppers ønske. Denne relative selvstændighed er netop en forudsætning for, at staten kan løse sine opgaver i hele kapitalistklassens og det kapitalistiske systems tjeneste. Denne relative selvstændighed for staten er også nødvendig for at opretholde den borgerlige ideologiske myte om staten som et neutralt organ hævet over alle gruppe- og klasseinteresser. Udviklingstendensen i statens rolle går i to parallelle løbende retninger. På den ene side nødvendiggør den økonomiske regulering et voksende direkte samarbejde mellem stat og kapital, og på den anden side nødvendiggør kapitalismens voksende indre modsætninger og den deraf følgende skærpede konkurrence imellem de enkelte kapitalister, at staten bevarer og styrker sin selvstændighed i forhold til de enkelte kapitalgrupper for derved at kunne varetage den samlede kapitalismes interesse i at bevare kapitalismen som samfundssystem.

Staten - et redskab til at undertrykke arbejderklassen.

Klassesamfundet og især de skærpede modsætninger mellem classes under kapitalismen har gjort det nødvendigt for kapitalen at overlade en række funktioner til staten. Statens

stadige vækst udspringer af, at kapitalistklassen for at undgå krise i kapitalismen af både økonomisk og politisk art hele tiden må give den nye opgaver. Statens udseende og funktion i dag hænger nøje sammen med kapitalismens aktuelle problemer. Statens vækst er ikke noget kapitalen bryder sig om, men kapitalen bliver tvunget til at acceptere udviklingen, hvis den ikke vil risikere at komme i vanskeligheder.

I det kapitalistiske samfund er arbejderernes tilstedeværelse helt nødvendig af hensyn til produktionen. Derfor får staten en dobbelt opgave: hvor det er muligt at dæmpe konflikterne mellem arbejderklassen og kapitalistklassen, og hvor dette ikke er muligt at undertrykke arbejderklassens krav og kampen for socialisme. Hvis det ikke lykkes for staten at gennemføre klasseforsoning, griber den til andre midler for at holde arbejderne i tømme: den åbne undertrykkelse.

Militæret og politiet står altid parat til at gribe ind, når arbejderklassen gennemskuer forsoningsideologien og går til kamp. Dette gælder også overfor andre grupper, som ved aktioner af den ene eller anden art truer samfundsordenen. Mellem klasseforsoningen og den åbne undertrykkelse ligger den indirekte undertrykkelse, der går for sig ved hjælp af statens mange forskellige organer. I alle tre former er der tale om den ene classes undertrykkelse af den anden ved hjælp af staten. Kapitalistklassen ophøjer undertrykkelsen til lov og forsøger at styrke den ved at dæmpe konflikten mellem klasserne. Samtidig forsøger kapitalen at retfærdiggøre undertrykkelsen ved at påstå, at den er i alles interesse, også den arbejderklassens, som den er vendt imod.

Kapitalens undertrykkelse af arbejderklassen ved hjælp af staten sker både direkte og indirekte. Direkte ved jævnlig indsættelse af politi og domstole mod aktionerende arbejdere og de antikapitalistiske bevægelser. De historiske erfaringer viser, at under opsving i klassekampen, hvor politiet ikke kan klare undertrykkelsen, vil kapitalen indsætte militærets hvervede mandskab og frivillige korps (hjemmeværn) mod arbejderklassen og dens allierede. De direkte undertrykkende organers rolle er indlysende. Politiets funktioner er at opretholde den herskende lov og orden, evt. ved at gribe ind med vold. I situationer, hvor afgørende dele af det kapitalistiske samfund angribes eller presses kan den legale facade falde af, så politiet for at forsvare den herskende orden sætter sig ud over den herskende lov. Militæret er deis udadvendt, dels indadvendt. Selv om militæret i stabile perioder forholder sig passivt, står det altid parat til at gribe ind i klassekampen, når det kapitalistiske system trues, nationalt

eller internationalt. Der findes i militæret specialstyrker med nedkæmpelse af arbejderopstande og oprør som speciale. Politiet og militæret får hjælp af efterretningsvæsenet, der arbejder mere i det skjulte. Domstolene må ligesom militæret og politiet betragtes som et instrument for den herskende klasse. Den klasse, der sidder inde med magten i samfundet, har også kontrol over indholdet i lovene. Domstolenes indflydelse på lovenes udformning er ikke stor, men de har indflydelse på fortolkningen af dem, og de har hårde midler at sætte ind i tilfældet, hvor den private ejendomsret, samfundets sikkerhed og lovfæstet de privilegier, kort sagt det eksisterende systems lov og orden trues. Domstolenes holdning til konflikter mellem arbejdere og kapitalister viser tydeligere end mange ord, hvor domstolene står i klassekampen. — Staten vil helst undgå at anvende den direkte undertrykkelse i større omfang, da det kan fremkalde en skærpet klassekamp, der vil true kapitalismens stabilitet. Derfor søger staten på forskellige måder at fremme et samarbejde mellem klasserne ved bl. a. samarbejde mellem organisationerne. Staten har spillet en aktiv rolle i udformningen af det fagretlige system og staten har efter pres fra arbejderklassen grebet ind og gennemført sociale love. Arbejdsretten, Forligsinstitutionen, Arbejdsformidlingen og Arbejdstilsynet forsøger man at fremstille som neutrale organer. De er alle nødvendige led i den umiddelbare undertrykkelse af arbejderne. Arbejdsretten er et forsøg på at fratage arbejderne deres mest effektive kampvåben: strejken. Forligsinstitutionen tjener til at dæmpe klassekampen og lede den ind i forsonlige baner. Arbejdsformidlingens opgave er at tvinge arbejderne hen, hvor kapitalen behøver dem af hensyn til den størst mulige profit. Arbejdstilsynet prøver at indgive arbejderne et falsk indtryk af, at de sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold på arbejdspladserne er i orden. Alt sammen for at holde arbejderne i ro og sikre kapitalen størst mulig fortjeneste. Når staten forsøger at dæmpe konflikterne og forsone klasserne, så sker det ikke for arbejderklassens skyld, men udelukkende af hensyn til kapitalismens videre beståen. Forsoningen finder altid sted inden for rammerne af, hvad kapitalen tillader. Derved opretholdes en tilstand, der giver grobund for en reformistisk tendens i arbejderklassen. Eksistensen af stærke reformistiske partier og fagforeninger er nemlig en betingelse for classesamarbejdet, dvs. en tilstand, hvor arbejderne accepterer udbygningen til gengæld for små forbedringer.

Staten indtager efterhånden en mere og mere fremtrædende rolle i fastholdelsen og formid-

lingen af kapitalistklassens ideologiske herredømme over arbejderklassen. Den borgerlige ideologi i dens forskellige former har på engang sit materielle samfundsmæssige grundlag i monopolkapitalismens udvikling og er samtidig nødvendig for dets bevarelse og funktionsdygtighed. Staten skal sammontsveje kapitalistklassen og dens allierede ideologisk i overensstemmelse med de fælles, langsigtede interesser i bevarelsen af den kapitalistiske produktionsmåde.

Denne formidling af den herskende classes målsætning, værdier og begreber skal samtidig desorganisere arbejderklassen ideologisk således at arbejderne hindres i at udtrykke deres erfaringer og utilfredshed på grundlag af en forståelse for de fælles klasseinteresser. Gennem statens ideologiske institutioner afskæres arbejderklassen fra en forståelse af sin egen historie og traditioner og konfronteres med et begrebsapparat og sprogbrug der vanskeliggør en virkelig forståelse af de umiddelbare erfaringer. På grundlag af de kapitalistiske produktionsforholds spontant mystificerende økonomiske kategorier (det formelt frie lønarbejde, kapitalen, varen, pengene o. s. v.) forsøger staten ideologisk at integrere og binde arbejderklassen til den kapitalistiske produktionsmåde som den naturgivne, uforanderlige samfundsform. Utilfredshed og frustration tolkes som individuelle problemer og klassebestemte aggressioner manipuleres til sammenstød med udenlandske arbejdere, andre nationer eller racer. Staten varetager denne ideologiske undertrykkelse af arbejderklassen og mellemlagene gennem opdragelsen, uddannelsen i alle dens former, kirken, hæren, kulturlivet og de statslige massemedier.

Det parlamentariske demokrati.

Kernen i kapitalistklassens statsapparat har historisk set været bureaukratiet, politiet, hæren og domstolene. Denne statsmagt kan imidlertid antage forskellige politiske former, med forskydninger i forholdet mellem statsapparatets forskellige dele. Statsmagtens former i forskellige lande og faser af det kapitalistiske samfunds udvikling har især været bestemt af kapitalismens stabilitet og klassekampens forløb, fremfor alt forskydninger i klassealliancerne og styrkeforholdet mellem klasserne. Som de mest fremtrædende former kan nævnes det parlamentariske demokrati i dets forskellige udgaver, den fascistiske stat, der bygger på en politisk-ideologisk massebasis og militærdiktaturet der ikke bygger sin magt på støtte fra masserne. Det parlamentariske demokrati har historisk set været den mest udbredte og stabile form for kapitalistklassens herre-

dømme. Den voldelige undertrykkelse af arbejderklassen fremtræder her Acre indirekte end det er tilfældet i andre statsformer. Dermed muliggøres at store dele af arbejderklassen og mellemlagene politisk-ideologisk anerkender den herskende klasses stat som et neutralt fællesorgan med monopol på vold. Radikale økonomiske kampe med kapitalistklassen kan derfor i lang tid være ledsaget af en tiltro til det parlamentariske demokrati som den eneste naturlige og retfærdige statsform. Det parlamentariske demokrati og dets ideologiske mystifikationer er derfor den mest sikre og stabile form når et lille mindretals diktatur skal fastholdes i en længere periode. Parlamentet med den alm. stemmeret, ytrings-, organisations-, forsamlings-, og demonstrationsfriheden er de bærende elementer i den borgerlige demokratiske ideologi. Herved muliggøres forestillinger om at alle dele af befolkningen har lige muligheder for at organisere sig, udsprede sine synspunkter og for at få indflydelse over den neutrale institution, staten der kan styre samfundets udvikling. Statens voksende økonomiske og sociale opgaver danner ligeledes basis for ideologien om staten som et neutralt fællesorgan, hævet over klasserne. Det parlamentariske demokrati har sammen med de ideologiske institutioner således som hovedopgave at passivisere, splitte og desorganisere arbejderklassen og mellemlagene for samtidig at binde deres krav og handlinger til det parlamentariske demokratis spilleregler og normer. Samfundets medlemmer fremtræder i forholdet til staten gennem den alm. valgret som lige og frie individer løsrevet fra deres klasse-mæssige rolle og placering i forhold til produktionen. Arbejderklassen fremtræder derfor overfor staten som isolerede, passive enkeltindivider, der ikke adskiller sig fra samfundets øvrige individer. Den naturlige politiske handlingsform overfor staten bliver derfor afgivning af sin- stemme med visse mellemrum og tilslutning til de vælgerforeningspartier der tilsyneladende konkurrerer om at repræsentere folkets interesse i parlamentet. Det parlamentariske demokratis spilleregler og normer bliver derfor den eneste lovlige politiske metode til fundamental ændring af det kapitalistiske samfund. Klasse modsætninger og konflikter der udspringer af det kapitalistiske samfunds basis pacificeres og kanaliseres ind i bureaukratiske forhandlinger og samarbejdsorganer hvor de løses og ophæves gennem kompromis og afstemning. Det rene demokrati fremtræder som udtryk for folkets fælles-vilje, hævet over og i modsætning til klassekamp og klasse-diktatur.

Alle radikale forsøg på gennem kamp at ophæve det kapitalistiske samfunds udbytning og undertrykkelse strider mod det borgerlige demokratis normer for fredeligt samarbejde og konfliktløsning. En sådan kamp kan derfor ofte isoleres som venstreekstremisme der strider mod folkestyret og folkeflertallet.

Selv den mest demokratiske form for parlamentarisk republik kan således ikke være andet end en bestemt politisk form for kapitalistklassens diktatur. Parlamentet er ikke statens øverste, styrende organ, men kun et formelt kontrolorgan der er en underordnet del af det samlede magt- og undertrykkelsesapparat. Grundlaget for det parlamentariske demokratis lighed og frihed er lønslaveriet d.v.s. den økonomiske udbytning og undertrykkelse af arbejderklassen. De forskellige rettigheder er i sidste instans rent formelle, da kun den, der har økonomisk magt, har virkelige muligheder for at anvende dem. Hertil kommer at der selv i forhold til det borgerlige demokratis egne idealer om formel lighed og frihed, er en lang række undtagelsesbestemmelser og indskrænkninger der ofte er blevet anvendt over for mindretal og revolutionære tendenser. Den borgerlige lov indsnævres og definerer således området for legal opposition imod den herskende klasse. Historisk set har statsmagten således gang på gang overskredet de formelle rettigheder for at undertrykke revolutionære organisationer gennem forbud, fængsling, beslaglæggelse, mord og henrettelser. Det borgerlige demokrati har ligeledes været den politiske form der i forbindelse med nationalistisk- og racistisk ideologi har legaliseret undertrykkelsen af de antiimperialistiske oprør i den 3. verden. Statsmagten vil altid være organ for kapitalistklassens diktatur, det er imidlertid ikke ligegyldigt for arbejderklassen og dens revolutionære organisationer hvilke politiske former denne undertrykkelse antager. Til trods for dets formelle karakter og de mange indskrænkninger må det parlamentariske demokrati dog anses for at være den politiske form der under kapitalismen giver arbejderklassen de bedste muligheder for politisk skoling, organisering af kampen og udbredelse af revolutionær propaganda og agitation. Det parlamentariske demokratis gennemførelse betyder derfor et stort historisk fremskridt for arbejderklassen idet de forskellige formelle politiske rettigheder giver de bedst mulige kampbetingelser til forberedelse af den socialistiske revolution. Det fuldt udviklede parlamentariske demokrati er derfor også blevet gennemtvunget af forskellige småborgerlige folkebevægelser, ofte med deltagelse af arbej-

derklassen som ledende kraft. Det parlamentariske demokrati gennemførtes først efter at statsmagtens centrale maskineri, bureaukratiet, hæren, o.s.v. var etableret og havde styrket sin position.

Staten som økonomisk og social regulator.

I takt med industrialiseringens udvikling fik den kapitalistiske stat, i vekslende omfang - afhængig af de enkelte landes politisk-økonomiske forhold - opgaver med at udbygge infrastrukturen (veje, havne, jernbaner m.v.), uddanne, tilpasse og reproducere arbejdskraften. Det medførte i de fleste lande en betydelig vækst i statens apparat indenfor uddannelsesvæsen, socialforsorg, hospitalsvæsen osv. De periodiske konjunktursvingninger, som er en del af kapitalismens natur, blev efterhånden så voldsomme, at de deraf fremkaldte kriser begyndte at blive farlige for kapitalismens fortsatte beståen. Det blev nødvendigt med en central regulering af samfundsøkonomien for at skabe ligevægt mellem produktionsevnen og forbrugsevnen (købekraften). Produktion og beskæftigelse skulle fremmes ved hjælp af underskud på statsbudgettet og iværksættelse af offentlige arbejder; under inflation forsøger man med kasseoverskud og øget skattebetaling. Staten var det naturlige redskab for denne nye økonomiske politik, Siden 30'erne har oprustningen også spillet, en stigende rolle som stabilisator af kapitalismens økonomi. Statens rolle som regulator af samfundsøkonomien har siden den store krise i 29 og i forbindelse med 2. verdenskrig været i stadig udvikling. Statens opgaver på det sociale område er udvidet stærkt. Men det er vigtigt at gøre sig klart,

at de sociale foranstaltninger først og fremmest tjener til at lappe på de ulykker og sygdomme, som arbejderen får påført i produktionen. De sociale indgreb gælder kun symptomerne, mens de egentlige årsager, som ligger i selve den kapitalistiske produktionsmåde, lades ude af betragtning. Socialpolitikken skal tjene kapitalens interesser og arbejderens liv og velfærd kommer først i anden række. Virkelige forbedringer på dette område kan trods alt vindes, men kun ved hård kamp. Produktivkræfternes voldsomme ekspansion efter 2. verdenskrig medfører, at statens regulerende funktion bliver stadig mere påkrævet for kapitalismen. For at kunne løse denne opgave skaber staten stadig nye institutioner og indgår i et snævert samarbejde med de erhvervsdrivende kapitalister.

Internationale statsorganer.

Til modsætningerne mellem forskellige grupper i den nationale kapitalistklasse svarer mod-

sætninger mellem forskellige grupper indenfor den internationale kapitalistklasse. Statens opgave i denne sammenhæng er at fremme den nationale kapitalistklassens interesser og derfor andre nationale kapitalistklasser. Det sker i udenrigspolitikken, som forsøger at bane vej for export af varer og kapital til såvel industri som udviklingslande, samtidig med at der skabes billige råvarer og evt. arbejdskraft. Modsætningerne mellem forskellige landes kapitalistklasser kan komme undertiden til udbrud i form af imperialistiske krige eller krise. Især i perioder hvor profitraten daler og overproduktionen truer, kan det komme til åben kamp om at erobre markederne. Også forskydninger i styrkeforholdene mellem de forskellige kapitalistiske lande kan give anledning til handelskrige og valutaproblemer. Hvis konflikterne mellem de forskellige nationers kapitaler tilspidnes kan true selve det kapitalistiske system. Derfor har kapitalen indset, hvor nødvendigt det er at skabe internationale og overstatslige organisationer til at regulere modsætningerne. Særlig de store koncerner, der virker i mange lande, lider under toldskrænker og restriktioner på andre områder, som hindrer dem i at udfolde sig frit. Kapitalen der operer internationalt har den største interesse i, at der dannes overstatslige organer, som er i stand til at »e bort fra de nationale kapitalers særinteresser. Den stadige koncentration af kapital i koncernerne bevirker, at disse får stadig større styrke bag deres ønske om internationale organisationer til at varetage deres synspunkter, såvel økonomiske som politiske.

Efter 2. verdenskrig har kapitalismens strukturvanskeligheder (overgang fra kul til andre kraftkilder, nedlæggelse af urentable landbrug mv), konkurrencen med Sovjetunionen og behovet for en mere indirekte kontrol med ulandene nødvendiggjort skabelsen af overnationale organer. Disse organer - hvoraf EC er det vigtigste - er kimen til en overnational stat for det kapitalistiske verdenssystem. På mange områder er der allerede dannet internationale organisationer. FN virker som politisk overbygning på et stormagtsherredømme med en række underorganisationer, der svarer til nationalstatens sociale og uddannelsesmæssige institutioner. GATT's opgave er at regulere modsætninger som truer den internationale handel. Verdensbanken står for hjælp til kapitalens udbytning i udviklingslandene. Valutafonden skal løse modsætninger mellem de forskellige landes valutaer. Den internationale domstol dømmer i stridigheder om lovsprogsmaal. Milltærpagtenes formål er - hvad enten de hedder NATO, SENTO el. er SEATO eller noget helt fjerde - at forsvare kapitalismen på verdensmælestok imod den inter-

nationale arbejderklasse. Udviklingen i kapitalismen vil gøre flere og flere internationale organisationer nødvendige og kræve et stadig snævrere samarbejde. De vil være et led i kapitalens forsøg på at undgå øgedede internationale kriser som kan bringe det kapitalistiske verdenssystem i fare og rykke magtforholdet i klassekampen.

Arbejderklassen kan ikke overtage den kapitalistiske stat.

Hverken før eller efter revolutionen kan arbejderklassen benytte den eksisterende stat, thi den er skabt til at udfylde sin funktion i et kapitalistisk samfund, og det præger både dens indhold og dens form.

Kapitel 2, afsnit e.

SOCIALDEMOKRATIET, DKP og SF

Der har helt fra arbejderbevægelsens start eksisteret forskellige politiske retninger, som har strakt sig fra det småborgerlige demokratiske over reformismen og anarkismen til en revolutionær politik. Først med Marx' og Engels analyser af det kapitalistiske samfund og disses udmøntning i en politisk praksis for den organiserede arbejderklasse, skabtes en egentlig revolutionær teori. I de sidste årtier af det 19. århundrede vandt den marxistiske teori tilslutning i store dele af arbejderklassen, men den blev ikke den dominerende retning. Marx og hans meningsfæller førte en hård kamp mod anarkister og reformister, bl.a. i Internationale, men de socialdemokratiske partier, som opstod i disse årtier, blev mere præget af reformistiske ideer end af den marxistiske teori.

Reformisme og revisionisme.

I de socialdemokratiske partier, herunder også det danske, vandt efterhånden den praksis frem, at arbejderbevægelsen blot ved at deltage i valgene og vinde styrke i parlamenterne gradvis kunne erobre den borgerlige statsmagt og derefter bruge den som redskab til en socialistisk omformning af samfundet. Bag denne praksis lå en vagt formuleret forestilling om, at staten var løst fra og hævet over klasse- modsætningerne. Denne praktiske reformisme begrundedes ikke i en teoretisk-revision af marxismen, men den voksede sig stærk i takt med socialdemokratiets vækst og byråkratisering og blev også delvis befordret af den kapitalistiske højkonjunktur i årtierne op til 1. verdenskrig, som gav mulighed for en begyndende socialpolitik fra den kapitalistiske stats side og en vis forøgelse af arbejderne lønninger. Reformismen befordredes ligeledes af den fortolkning af marxismen, som blev den dominerende i II Internationale (1889-1914), og som indebar, at det kapitalistiske samfunds udvikling med nødvendighed måtte munde ud i socialismen, uafhængigt af arbejderklassens indsats. Denne teoretiske indstilling førte nemlig

i praksis til en afventende og politisk mere passiv holdning, som svarede godt til den defensive indstilling, der karakteriserer reformismen. Bernstein gav i slutningen af 1890'erne den i socialdemokratierne dominerende praktiske reformisme en ideologisk overbygning. Han gennemførte en egentlig revision af de væsentligste bestanddele af marxismen. Han forkastede den historiske materialisme, værditeorien, klassekampens koncentrations-, akkumulations- og kriseteorierne, Jon marxistiske statsteori og teorien om proletariatets diktatur, er som overgangsform til socialismen, når arbejderklassen har erobret den politiske magt. I stedet satte han en accept af det borgerlige demokrati og den dermed sammenhængende reformisme som veje til socialismen. Ved et tilbage blik over arbejderbevægelsens historie kan vi konstatere, at den revolutionære marxisme og reformismen hele tiden parallelt har haft fodfæste i arbejderklassen. Deres gensidige styrkeforhold har været afhængigt af klassekampens intensitet, og reformismens og revisionismens periodevise dominans kan ikke alene forklares med henvisning til mangel på revolutionært program og parti, til korrupte ledere, til byråkratisering og forpampring i arbejderne organisationer m.v. De revolutionære bølger og den revolutionære marxismes position i arbejderklassen har sin basis i de pågældende perioders skærpede klasse- modsætninger og kapitalismens skiftende konjunkturer og kriser. Under de økonomiske kriser øges den revolutionære bevægelses muligheder for at undergrave den reformistiske ideologiske fundament, klassesamarbejdet. Det danske socialdemokrati har i stadig stigende grad bygget sin reformistiske politik på forestillingen om, at det ved en ubrudt stigning i produktionen skulle være muligt at tilfredsstille arbejderklassens nære behov og på længere sigt derved opheve klassen. En voksende produktion gør det muligt at øge både arbejderne løn og kapitalens profit, men med det resultat, at udbytningen ikke sænkes, men tværtimod vokser. En ubrudt stigning i produktionen vil heller ikke være mulig under kapitalismen, der med jævne mellemrum rystes af kriser, blandt andet som følge af "overproduktion". Imidlertid kan kriserne dæmpes lidt af statsmagtens indgreb. Derfor er socialdemokratiet villig til at overtage? ledelsen af det kapitalistiske samfunds formelle magtorganer for at "løse" dets evindelige økonomiske problemer, skabt af de fundamentale indre modsigelser i den kapitalistiske økonomi. Socialdemokratiet hjælper således med til at holde det kapitalistiske samfund nogenlunde i ligevægt. Partiet repræsenterer ikke en bestemt del af den herskende klasse og har derfor bedre muligheder end de borgerlige partier for at løse kriser og mod-

sætninger mellem forskellige grupper i kapitalistklassen og for at tilgodese hele denne klasses interesser på langt sigt. Når arbejdsløshedsproblemet dæmpes lidt, når lønnen stiger lidt, og når arbejdstiden nedsættes lidt, så sker det altid ned den omkostning for arbejderne at arbejdsindsatsen skal øges. Samtidig stiger antallet af arbejdsulykker og erhvervs sygdomme. I det hele taget vokser de sociale problemer stærkt med den voksende fysiske og psykiske undertrykkelse i arbejdet. Og gradvis er det ved at gå op for lønarbejderne, at den socialdemokratiske velfærdsideologi er et dække over et fortsat klassesamarbejde for at holde det skrantende kapitalistiske samfund på benene. Socialdemokratiet har ikke - på trods af at partiet har deltaget i eller dannet utallige regeringer - formået at løse arbejderne nære problemer. Udbygningen er i store træk den samme. Undertrykkelsen i arbejdet har nok ændret form, men den er ikke blevet mindre. Heller ikke de langsigtede interesser i fuldstændig frigørelse og udfoldelse i arbejdet har socialdemokratiet kunnet antyde en løsning på.

Den kommunistiske politik.

Under og umiddelbart efter 1. verdenskrig udskilte en revolutionær marxistisk opposition i socialdemokratierne sig fra disse og dannede de kommunistiske partier. De var af ret vekslende styrke i de forskellige lande, men førte i det store og hele en identisk politik over for det kapitalistiske samfund og socialdemokratiet, men denne politik vekslede uhyre kraftigt fra den ene periode til den anden. Under den antifascistiske kamp i midten af 30'erne udvikledes folkefrontslinjen, som gradvis ophøjedes til et strategisk princip fra at have været et taktisk spørgsmål. Det indebar en klart reformistisk udvikling i kommunistpartierne, en tendens, der forstærkedes under de særlige vilkår for klassekampen under 2. verdenskrig. På baggrund af denne specielle situation opbyggedes en teori om, at den afgørende modsætning i det kapitalistiske samfund går mellem storkapitalen på den ene side og folket - som rummer alt til og med småkapitalen - på den anden. Når så storkapitalen ved hjælp af nationaliseringer er overtaget af staten, kommer turen til småkapitalen, til de handlende og bønderne, hvorefter arbejderklassen skulle sidde med den politiske magt og samfundet være socialistisk. Med teorien om folket over for storkapitalen har kommunisterne tilsidesat den marxistiske klasseanalyse, der placerer kapitalistklassen contra arbejderklassen som den afgørende modsætning. Teorien indebærer, at det skulle være muligt at tilfredsstille arbejderne behov og nærme sig socialismen ved at samarbejde med dele af klassefjenden. Danmarks kommunistiske parti

(KDP) har udmøntet folkefrontsstrategien i støtte til demokratiske og nationale bevægelser. Kår partiet taler om udvidet demokrati og socialistisk demokrati, synes det at bygge på den nuværende parlamentarisme, som blot trænger til en ansigtsløftning. Derved glider problemerne om proletariatets diktatur og rådsdemokratiet i baggrunden. Hvad angår nationalismen, så udspringer den naturligt af modviljen mod den internationale storkapital. Kampen mod denne kommer til at tage form af et forsvar for den danske kapital og den danske stat. Heri ligger også gemt forestillingen om, at det er muligt at opbygge socialismen i et land ad gangen. Til den ende vil DKP anvende den borgerlige stat og først og fremmest parlamentet. Partiet siger åbent, at det vil afstå fra at bruge midler, som strider mod forfatningen. Det har i praksis betydet, at DKP ligesom de andre kommunistpartier ved flere lejligheder har medvirket til at dæmpe betydelige revolutionære bevægelser i arbejderklassen og forsøgt at lede dem ind i baner, hvor de kan kontrolleres af partiet og fagforeningerne, og det vil især sige i parlamentariske baner.

Centristiske strømninger.

Centrismens vigtigste kendetegn er at uafklaret forhold til spørgsmålene om reform og revolution og opfattelsen af den borgerlige statsmagt og en bestandig svingende kurs mellem hovedretningerne i arbejderklassen. Centrismen udgør en lang tradition i arbejderbevægelsen, men den har i følge sin natur ikke optrådt så konstant som de socialdemokratiske og kommunistiske retninger. Socialistisk Folkeparti var fra starten centristisk. Partiets politiske linje har på mange måder mindet om DKPs, selv om SF netop opstod i et opgør med DKP. Især forholdet til Sovjetunionen og "socialismens" udformning her spillede en rolle, idet SF tog afstand fra SUKPs ledende funktion og ret til at gribe ind i andre partiers forhold. I SFs program indgår det som et afgørende punkt at det borgerlige demokrati både på det politiske og økonomiske område skal udvides. Partiet er behersket af nogle uklare forestillinger om, at arbejderne kan lede fabrikker og andre virksomheder under bibeholdelse af kapitalistiske produktionsforhold som et overgangsstadium til ophævelse af den kapitalistiske produktionsmåde ved en flertalsbeslutning i parlamentet. Partiet er med næsten søvngængeragtig sikkerhed vandret ind i en entydigt reformistisk politik. Diskussioner om en langsigtet strategi er blevet afløst af dagsaktuelle forslag til løsning af akutte problemer for det kapitalistiske samfunds økonomi. Partiet har helt undladt at mobilisere arbejderne uden for parlamentet og det står uden reel basis på arbejdspladserne. Derimod stemmer mange arbejdere ved folketingsvalg på SF og partiets politik er blevet helt koncentreret

om arbejdet i folketinget. SF har udviklet en politisk linje, der kun i grader adskiller sig fra socialdemokratiet og dele af partiet synes på længere sigt at skulle smelte sammen med socialdemokratiet.

Konklusion.

Ingen af de nævnte partier er revolutionære, ingen af dem kan anvendes som redskaber i arbejderklassens frigørelseskamp. På baggrund af erfaringerne i den konkrete arbejdsituation og klassekampens udvikling som helhed vil stadig større dele af disse partiers tilhængere indse nødvendig heden af et konsekvent revolutionært parti.

Kap. 2 f. Fagbevægelsen

Der har eksisteret arbejdskampe lige så længe som der har været lønarbejde og kapitalisme. Men de første strejker var spontane og isolerede, og de vidnede ikke om nogen særlig stor forståelse hos arbejderne for deres stilling i de kapitalistiske samfund. Lidt efter lidt erfarede arbejderne, at de udgjorde en klasse, og at de bedst kunne forsvare sig mod kapitalen ved at samle kræfterne, og organiserede sig i fagforeninger for at overvinde den indbyrdes konkurrence.

Den reformistiske udvikling i fagbevægelsen.

Fagbevægelsen udviklede sig hurtigt i slutningen af de 19. århundrede. Men ligesom tilfældet var i Socialdemokratiet, så blev fagbevægelsen domineret af reformistiske tendenser. Det økonomiske opsving frem til 1. verdenskrig gav plads for højere løn og bedre sociale kår, og da større imperialistiske krige samtidig blev undgået, kunne det se ud, som om reformer var nok til at løse arbejderklassens problemer. Derfor fik reformismen vind i sejlene, og klassekampen gled i baggrunden til fordel for borgerfred og samarbejde med kapitalen og staten. Samtidig udviklede der sig et bureaukratisk lag eller et arbejderaristokrati i fagbevægelsen, som tilegnede sig privilegier på arbejderklassens bekostning. Som følge af især den første imperialistiske krig og senere den store verdenskrise tilpassede den socialdemokratiske del af fagbevægelsen sig i <-.prH<j stigende grad til det kapitalistiske samfund. Fagforeningernes topledelse blev knyttet tættere og tættere til den borgerlige stat. Klasseforsoningen og samarbejdet med kapitalen tog yderligere form med det formål at sikre kapitalismens stabile økonomiske og politiske udvikling.

Den socialdemokratiske forsoningslinje har været eneherskende i fagbevægelsen siden slutningen af 1940'erne. Det skyldes i første række den lange periode med en næsten uafbrudt højkonjunktur, som har gjort det muligt for kapitalen at give indrømmelser i form af højere løn, bedre forhold på arbejdspladserne og udvidede sociale ordninger, sam-

tidig mod at profitten er vokset. Derigennem har kapitalen undgået større sammenstød med arbejderne, og det har givet indtryk af, at arbejderklassens interesser kan varetages ved forsoning med kapitalen. Denne illusion har såvel kapitalen som staten, Socialdemokratiet og det faglige bureaukrati gjort alt for at holde i live, fordi det har været i deres fælles interesser.

Den socialdemokratiske forsoningslinje

Den socialdemokratiske ledere i fagbevægelsen anerkender kapitalisterne, ikke alene som part i forhandlinger, men også som en klasse, der har ret til profit af sin kapital. Det vil sige, at man i praksis har opgivet socialismen, og kun ønsker reformer indenfor det kapitalistiske samfunds rammer. Derfor er det berettiget at sige, at den socialdemokratiske ledede del af fagbevægelsen har bevæget sig i retning af at acceptere og støtte kapitalismen. Man ønsker at forsoning og ligestille kapital og arbejde, ikke at afskaffe kapitalismen.

Det tydeligste udtryk for forsoningen er samarbejdet med såvel kapitalen som den borgerlige stat. Det faglige bureaukrati har interesse i at samarbejde med kapitalisterne i den ekspanderende del af industrien om produktivitetsfremmende lønsystemer, motivation og demokrati på arbejdspladsen. Sådanne foranstaltninger giver større spillerum for forbedringer i løn og arbejdsforhold, samtidig sned at profitten sættes i vejret. Ved at gå ind for reformer i den retning går fagbureaukraterne i virkeligheden en del af kapitalens ærinde, for udbygningen mindskes ikke; den øges tværtimod.

De faglige bureaukrater er villige til at samarbejde med den borgerlige stat om indkomstpolitik og tage hensyn til samfundsøkonomien og konkurrenceevnen. Bag dette ligger, at arbejderne skal være tilbageholdende med krav om bedre løn og s.v. Indkomstpolitik er næsten altid lig med lønpolitik, som skal holde lønnen nede. Hensyn til samfundsøkonomien og konkurrenceevnen betyder hensyn til kapitalismen og danske kapitalisters evne til at udkonkurrere andre kapitalister. På den måde er fagbureaukratiet med til at forsøge at løse kapitalismens og den danske kapitalistklassens problemer i stedet for at varetage den danske og internationale arbejderklassens interesser.

Samarbejdet med staten tager bl.a. form som et forsvar for statslige organer som arbejdsretten og arbejdstilsynet, der modarbejder arbejderens interesser under dække af at være neutrale. Forsvaret for arbejdsretten og hele det fagretslige system hænger sammen med, at de socialdemokratiske bureaukrater er bange for, at arbejderne skal strejke eller gå i aktion, fordi det kan betyde, at de mister deres kontrol over

arbejderne. De ønsker i stedet forhandlinger, som de fuldt og helt er herrer over.

På tilsvarende måde ønsker de økonomisk demokrati, som kan give dem en økonomisk magt og derved styrke deres magt, fordi det er dem, der skal bestyre i hvert fald en stor del af de fonds, der opbygges. Ved at opbygge fonds, hvis kapital skal investeres i virksomheder under kapitalismen, kommer fagbureaukraterne til at udbytte arbejderne på lige fod med privat og statslig kapital, hvis "deres" virksomheder ikke skal blive slået ud i konkurrencen. Fondsdannelser er en ny form for kapitalisme med fagforeningsdeltagelse. Fagforeningskapitalisme fører ikke til socialisme.

Bureaukraterne bevæger sig indenfor kapitalismens økonomi og søger at opnå lønmæssige og andre forbedringer. Netop fordi resultater her afhænger af kapitalistens konjunkturer, så vil en krise i kapitalismen også bringe bureaukratiet ud i en krise. For fagbureaukratiet ikke alene bevæger sig indenfor kapitalismens rammer. Dets stilling er afhængig af stabilitet i det kapitalistiske samfund. Derfor forsvarer det kapitalismen.

Fagbureaukratiet stilling i arbejderklassen

Klassekampen udspringer af arbejderens interesse i at afskaffe enhver form for udbytning og kapitalisternes modsat rettede interesse i størst mulig profit. Bureaukratiet stilling afhænger af, at denne klassemodsatning ikke kommer til udbrud. For en skarp klassekamp vil true fagbureaukraternes muligheder for at gennemføre deres samarbejdspolitik og derved opretholde deres magt. Kampen truer ligeledes deres interesse i at bevare eller måske endda i at udvide de privilegier, som de har røbet til sig på arbejderklassens bekostning.

Hvis det faglige bureaukrati vil opretholde sin position, er det nødvendigt, at det på den ene side har kontrol over arbejderne og på den anden side tilsyneladende står som klassens repræsentant. Fagbureaukratiet har en vis støtte til den førte klasse-samarbejdspolitik fra de dele af arbejderklassen, der stadig er domineret af den reformistiske ideologi. At fagforeningerne varetager en række socialpolitiske støttefunktioner, sikrer ligeledes en passiv støtte. Langt de fleste arbejdere har dog en oppgivende holdning, fordi de på den ene side føler sig svigtet af LO, men på den anden side heller ikke kan se nogen revolutionær fagopposition, der er i stand til at lede kampen for deres interesser.

I forsøget på at sikre sig tilstrækkelig opbakning udnytter de faglige bureaukrater LO's propagandaapparat til at give indtryk af, at de opnår betydelige resultater ved at forhandle. Det lykkes undertiden

at få gennemført nogle tilsyneladende forbedringer. Men lønforhøjelser væltes over på priserne, så reallønnen bliver den samme. Nedsættelse af arbejdstiden eller bedre arbejdsforhold opnås kun på bekostning af en øget indsats fra arbejderne, som ofte sætter helbredet til.

Det er resultatet af, at man i den socialdemokratiske LO-ledelse godtager ideen om, at lønforhøjelser o.s.v. kun kan være resultat af en øget produktion. Man rører ikke ved fordelingen mellem løn og profit. I virkeligheden vokser på den måde kapitalisternes udbytning af arbejderne. Det er, hvad der ligger bag snakken om, at vi lever i et velfærdssamfund.

En del af arbejderklassens forbedringer er gået til fagbureaukratiet, som har udviklet sig længere og længere bort fra arbejderne til at være et lag med særlige interesser og privilegier, som arbejderklassen i almindelighed ikke har. Bureaukraterne får højere løn. De har status som funktionærer med alle de fordele, dette indebærer. De undgår den hårde fysiske og psykiske undertrykkelse i arbejdet. Og det vigtigste: de har en magtstilling i kraft af, at det er dem, og ikke arbejderne, der har kontrol over LO.

Den reformistiske fagforeningsledelse sikrer sin politik ved at samle magten i sine hænder gennem en udemokratisk-bureaukratisk fagforeningsopbygning og arbejdsstil, der næsten umuliggør medlemmernes indflydelse på den førte politik. Fagbureaukratiet har gennem de sidste 50-60 års praksis vist, at de med alle midler er parat til at forsvare deres politik og deres magtposition. De har gennemført en kraftig anti-kommunistisk hetz mod alle oppositionelle tendenser, ligesom de er skredet til eksklusion af enkeltpersoner eller lokalafdelinger, der begyndte at blive for farlige. De er heller ikke meget tilbage for at samarbejde med staten og kapitalen i forsøgene på at bekæmpe revolutionære tendenser, f.eks. gennem afskedigelser og sorte lister.

Tillidsmænd og samarbejdsudvalg

De faglige ledere udgør ikke nogen ensartet gruppe, hverken socialt eller politisk. I forhold til bureaukratiet i LO og de forskellige forbund og fagforeninger indtager tillidsmanden en særlig plads, bl.a. ved at stå arbejderne langt nærmere socialt og interesse-mæssigt. Han er på den ene side valgt af arbejderne, men på den anden side skal han varetage en del af fagforeningernes interesser på sin arbejdsplads, og han er bundet til tillidsmandsreglerne, som forhindrer ham i f.eks. at opfordre til strejke. Under disse omstændigheder kan tillidsmanden ikke varetage arbejderens interesse.

De første samarbejdsudvalg, som blev oprettet i 1947, havde til formål at lede arbejderens kamp ind i forsoningsbaner, hvor kapitalen og fagbureaukratiet bedre kunne styre den. Samarbejdsudvalgene nærer den illusion, at socialisme kan nås gradvis gennem udvidet samarbejde og medbestemmelse.

Samarbejdet gælder altid kun småting, og det kommer aldrig til at omfatte områder, hvor det kan true kapitalen, og hvor arbejderens afgørende interesser findes. Reglerne for samarbejdsudvalgene hindrer også, at de kan fungere i kampen for umiddelbare krav om bedre løn og arbejdsforhold.

Den nye revolutionære fagopposition

DKP's fagopposition i fagforeningerne har vist sig blot at bygge på en mere aktiv reformisme, og der har ikke i en lang periode eksisteret nogen samordnet revolutionær fagopposition.

Med den begyndende afmatning i kapitalismen og opsvinget i klassekampen fra slutningen af 1960'erne er mulighederne for en revolutionær fagopposition vokset. Der blev dannet faglige grupper af revolutionære og andre utilfredse arbejdere på enkelte større arbejdspladser, og i strejkesituationer blev der oprettet strejke- og aktionskomitéer eller valgt talsmænd uden om både fagforeninger og tillidsmænd. Aktionerne har imidlertid ofte lidt nederlag, fordi de var uforberedte og isolerede, og der har ofte manglet en forståelse for, hvor nødvendigt det er at organisere sig i en landsomfattende fagopposition med et revolutionært program.

4. Arbejderklassens kamp for socialismen

Kap.4. Arbejderklassens kamp for socialismen

I kamp mod den internationale kapital kan arbejderklassen ikke regne med effektiv støtte fra fagbevægelsen, Socialdemokratiet eller Socialistisk Folkeparti, idet disse organisationer kontrolleres fuldstændigt af reformister, som foretrækker classesamarbejde fremfor klassekamp. Heller ikke DKP er et anvendeligt instrument, bl.a. fordi dette parti ikke har en revolutionær strategi. Arbejderne står derfor i den nuværende situation uden en effektiv organisation i kampen mod kapitalen.

Kapitalen derimod står i en langt stærkere stilling. Den økonomiske magt og den politiske igennem statsapparatet sætter kapitalen i stand til at planlægge og koordinere sin kamp mod arbejderklassen og om nødvendigt tage statens voldsapparat i anvendelse. Er dette ikke tilstrækkeligt, kan kapitalen via sine internationale og overnationale organisationer -NATO, EEC osv. - regne med forskellige former for udenlandsk bistand. Kapitalens position styrkes yderligere derved, at den gennem kontrollen med undervisningssektoren, massemediernes og kulturlivet påtvinger arbejderne sin ideologi og derved hæmmer disse i at opnå en klar forståelse af kapitalismens karakter og deres egne klasseinteresser.

Dette helt ulige styrkeforhold mellem klasserne er hovedårsagen til, at så mange arbejdskampe ender med nederlag for arbejderne, og det er ligeledes hovedårsagen til, at de situationer i landets nyere historie, hvor man oplevede et kraftigt opsving i klassekampen, som f.eks. 1945 og 1956, ikke kunne udnyttes til et fremstød mod kapitalen.

En ændring af styrkeforholdet mellem klasserne kræver evnen til at kæmpe målbevidst og internationalt koordineret. Først da bliver det muligt for arbejderklassen at tilkæmpe sig og fastholde forbedringer eller i forbindelse med tegn på kriser at forsvare sig mod kapitalens offensive forsøg på at hindre disse gennem forøget udbytning. Det er i endnu højere grad påkrævet, hvis arbejderklassen skal være i stand til at sprænge de kapitalistiske produktionsforhold, der sætter en grænse for arbejderklassens økonomiske kamp, og dermed realisere sin historiske interesse i indførelsen af det klasseløse kommunistiske samfund.

Skal arbejderklassen kunne løse disse opgaver, kræver det altså en udvikling af klassebevidsthed, kamperfaring og slagkraftige organisationer. De arbejdere, der erkender nødvendigheden af og muligheden for at afskaffe de kapitalistiske classesamfund, må samle sig i et parti med et revolutionært program. Ved siden af partiet må der udvikles klasseorganisationer, d.v.s. organisationsformer, der sigter mod at omfatte hele arbejderklassen. Klasseorganisationerne vil opstå og udvikle sig i den lange historiske periode, der omfatter den gradvise skærpelse af klassekampen under kapitalismen, revolutionen og den efterfølgende socialistiske opbygning. Klasseorganisationernes strategiske betydning og indbyrdes relationer vil være afhængig af kampens vilkår i forskellige faser, hvorfor det ikke lader sig gøre at forudsige, hvordan de konkret kommer til at se ud.

DET REVOLUTIONÆRE PARTI OG ARBEJDERKLASSEN.

Det revolutionære parti er en særlig organiseret del af arbejderklassen, der med politisk vejledende og organiserende opgaver deltager i den kamp, arbejderne under kapitalistiske produktionsforhold bestandigt er tvunget til at føre for at begrænse udbytningen. Gennem en tilegnelse af marxismen kan partiets medlemmer analysere kapitalismens udviklingstendens, bearbejde arbejderklassens historiske erfaringer og på grundlag heraf opstille forslag til handlemuligheder for arbejderklassen. Visse forslag til handling må indgå i en langsigtet strategi for kapitalismens afskaffelse som den eneste virkelige vej til en fjernelse af udbytningen. Ved at opstille handlemuligheder for arbejderklassen og kombinere disse med en afsløring af den borgerlige ideologi og en propaganda for socialismen og kommunismen forbinder partiet arbejderklassens dagsaktuelle kamp med den revolutionære målsætning.

Dette mål kan partiet ikke fremme, hvis det har form af en ren propagandacirkel, der udefra forsøger at vejlede arbejderens kamp. Det kræver tværtimod, at partiet er en landsdækkende kamporganisation, der deltager direkte i kampen på arbejdspladsen for at organisere og koordinere denne på grundlag af et revolutionært program, der forener en effektiv og målbevidst gennemførelse af den aktuelle kamp med agitation og propaganda for de langsigtede mål.

Partiet er en del af arbejderklassen, idet hovedparten af dets medlemmer er arbejdere beskæftiget i industrien. Men partiet er en særlig organiseret del af arbejderklassen, nemlig den del, der kan se ud over sin snævre person og gruppeinteresser til fordel for en kamp for den samlede arbejderklassens historiske interesse i classesamfundets og lønarbejdets fuldstændige afskaffelse. Derudover kan personer fra andre klasser og lag, som har indset nødvendigheden af kapitalismens afskaffelse gennem en socialistisk revolution, tilslutte sig partiet.

I alle faser af klassekampen er det derfor partiets opgave at forsøge at udvide, samle og organisere arbejderklassens kamp på grundlag af fælles mål, der kan styrke classesolidaritetsens tværs af lønmæssige og faglige særinteresser.

Med udgangspunkt i en vurdering af styrkeforholdet mellem klasserne i konkrete situationer er det partiets opgave at fremføre de krav, kamp- og organisationsformer, der er en betingelse for at de isolerede, lokale strejker kan forenes til en slagkraftig manifestation af den samlede classes magt og derved true kapitalisterne som klasse. Arbejderne udtrykker sig gennem sammensmeltningen af de lokale kam-

pe som en selvstændig klasse, der står i et direkte modsætningsforhold til den kapitalistiske klasse og dens statsmagt.

Før kampen kan nå dette niveau, må partiets medlemmer forud have udført et grundigt agitatorisk og propagandistisk arbejde. Det må have forberedt arbejds-kammeraterne på kampen for bedre levilkår eller have advaret mod kapitalens og statens kommende angreb på arbejderklassen) og have opstillet den handlings-vejledning, der er det nødvendige svar herpå. Samtidig må partiet forklare de farer, der er forbundet med uforberedt og ukoordineret kamp, der har store muligheder for at føre nederlag og demoralisering med sig.

Dette kræver af partiet, at det hele tiden er i stand til at analysere og forklare klassekampens konkrete udvikling, dens opsving og nederlag, vise nye tendenser og perspektiver, drage lære af arbejderne stadige eksperimenteren med nye kamp og organisationsformer og selv underkaste sin strategi og taktik en bestandig kritik udfra praksis.

Til trods for en nok så velorganiseret kamp med anvendelse af radikale kampformer er der en stadig fare for, at den kan føre til nederlag og desorganisering, hvis den ikke bygger på en klar forståelse af de modstandere, klassen står overfor i kampen. Partiet må derfor ikke i misforstået solidaritet forsøge at undgå splittelser mellem de forskellige politiske tendenser ved at tilpasse sig og dermed underordne sig det udviklingsstrin, arbejderne klassebevidsthed på et givet tidspunkt af kampen har nået. Partiet bør tværtimod lægge et stort arbejde i at kritisere og afsløre de forskellige borgerligt-reformistiske ideologier, der optræder som hæmsko for kampen. Under ful solidaritet med arbejderne kamp - så længe den ikke har direkte reaktionære formål, som f.eks. under indflydelse af nationalistisk ideologi - er det partiets opgave at angribe den borgerlige ideologi. Dette må have form af afsløringer af de sammenhænge, der ligger til grund for kampen: De kapitalistiske modsætninger og lovmæssigheder, de nationale og internationale klasserelationer og dens forhold til staten og det borgerlige demokrati, fagforeningernes rolle, betydningen af udsugning af den 3.verden og den antiimperialistiske kamp osv.

Som et samlende centrum for denne alsidige udvikling af klassebevidstheden, må partiet ud fra arbejderne egne erfaringer forklare, at kapitalen under truslen om dens egen undergang før eller senere bliver tvunget til at svare igen på arbejderne kamp. Enten ved at skærpe udbytningen på nye områder eller ved at gå direkte i offensiv mod arbejderne løn- og arbejdsforhold/ samtidig med, at den også er parat til at bruge staten mod arbejderne.

Partiets opgave må være en klar- gøring af, hvilke krav arbejder- klassen kan være tjent med at kæmpe for, set i perspektivet af den historiske interesse, og hvilke der ikke bringer varige fordele, eller som er direkte illusionsskabende m.h.t. kapitalismens og de forskellige institutioners natur. Krav om bedre løn- og arbejdsvilkår og kortere arbejdstid er nødvendige i kampen for reallønnen bevarelse. Men stående alene er de utilstrækkelige, idet indrømmelser på disse områder altid enten sker på bekostning af øget arbejdstempo eller neutraliseres ved prisforhøjelser og øget beskatning. De må derfor ledsages af krav om afskaffelse af produktivitetsfremmende lønsystemer, fuld dyrtidsdækning, fuld kompensation for skatte- og afgiftsforhøjelser, afskaffelse af overarbejds- og skifteholdspligt- og sundhedsfarligt arbejde. Partiet må for at modvirke illusioner klargøre, at selve gennemførelsen af disse krav ikke ændrer kapitalismens karakter, men at deres fastholdelse er et udtryk for en aktuel ændring af styrkeforholdet mellem klasserne. Sammen med kravene om gul løn under sygdom og arbejdsløshed, er disse hovedkravene for arbejderklassens fundamentale økonomiske kamp, idet de udtrykker den grundlæggende modsætning mellem de udbyttede og de udbytende: Kapitalen forsøger at opretholde sin profitrate gennem angreb på løn, angreb på arbejdstiden eller gennem arbejdsintensivering. Derfor er det nødvendigt, at arbejderne fører kampen på alle områder på en gang, hvis de skal kunne forsvare sig eller fastholde deres forbedringer. Partiet må derfor gøre det klart for arbejderklassen, at dens frigørelse først kan løses gennem erobringen af den politiske magt og opbygningen af et klasseløst kommunistisk samfund, hvor udbytning og undertrykkelse er ophævet. Hvis partiet i kampen ikke åbent fremlægger dette revolutionære perspektiv, bidrager det til bestandig at kaste arbejderne tilbage i afmagt og håbløshed.

At partiet deltager i arbejderklassens aktuelle kamp for at føre den sejrrigt igennem har en værdi i sig selv ved at forbedre og forsvare levevilkårene. Det væsentligste er dog, at denne kamp gennem partiets deltagelse kan blive en nødvendig forberedelse og skoling til den socialistiske revolutions opgaver. Der kan nemlig gennem en længere periodes kampe, med opsving og tilbageslag, med skærpede økonomiske kriser, udvikles en kamperfare, organiseret og klassebevidst arbejderklasse, der har formået at gøre op med den borgerlige og småborgerlige ideologi i dens forskellige udgaver. Først i nær forbindelse med den revolutionære fase er der sandsynlighed for, at den reformistiske ideologis dominans kan brydes for hele arbejderklassens vedkommende. Samtidig er der utallige muligheder for ideologiske tilba-

geslag under overgangsfasens forskellige brydninger og kriser, hvor især indflydelsen fra en lang række desperat kæmpende sociale lag vil være stærk. Partiets rolle vil derfor først være udsplillet i det kommunistiske samfund, hvor klassedelingen er fuldstændig afskaffet.

'PARTIETS STRUKTUR' ARBEJDSFORM OG SAMMENSÆTNING.

Partiets struktur og arbejdsform må både være præget af en smidighed, der giver det evnen til hurtigt at tilpasse sig skiftende situationers krav, og en fasthed, så det under alle klassekampens faser kan optræde som arbejderklassens mest. beslutsomme og handlekraftige kamporganisation. Disse krav udelukker, at der kan opstilles en faststruktureret organisationsmodel, der uden nævneværdige ændringer kan arbejde under skiftende betingelser. Så meget desto vigtigere er det, at partiet udvikler den rigtige arbejdsform.

Af hensyn til ønsket om at bevare partiet som en revolutionære organisation er det nødvendigt at forhindre, at der udvikler sig et lag af pampere og le-vebrødspolitikere. Aktive og skolede medlemmer er den bedste kontrol på de personer, der vælges til partiets forskellige til- lidsposter, og er samtidig en forudsætning for partiets delta- gelse i klassekampen. Hverken lovparagraffer eller spidsfindige afstemningsregler kan beskytte partidemokratiet. Derfor er det vigtigt, at partiet kun omfatter aktive medlemmer, og at disse med korte mellemrum deltager i grundorganisationernes studievirksomhed. Et vist fundament af viden om marxismen og programmet er også en betingelse for at kunne deltage i partidiskussionen og udformningen af den politiske linie.

Partiet er derfor en organisation, hvor den politiske sam- menhængskraft mellem medlemmerne er bestemt af en fælles tilslutning til de grundlæggende analyser og mål. Enigheden om det politiske grundlag er en nødvendig forudsætning for, at partiet kan handle som en enhed og udføre de fælles opgaver: agitation, propaganda og organisering af kampen. For at kunne fungere som kampledelse må partiet gennem analyser og diskussion være forberedt og afklaret på de opgaver det vil

blive stillet overfor i frem- tidige, skærpede klassekamp- situationer. Partiet vil ellers blive overrumplet og ramt af handlingslammelse. Partiets ledelse, der efterhånden vil blive udvalgt blandt de mest skolede, erfarne og hand- lekraftige medlemmer, har til opgave at lede partiet udfra programmet og medlemmernes be- slutninger. Derudover må den være i stand til hurtigt at udstikke retningslinier for partiets praksis, når der opstår nye uforudsete situationer.

Det må anses for uundgåeligt og nødvendigt, at der indenfor partiet foregår en menings-brydning mellem forskellige opfattelser af strategiske og taktiske spørgsmål. Meningsforskellene må imidlertid ikke gøre det umuligt for partiet til enhver tid at optræde sammensvejet, når der skal handles i fælles praksis. Afstanden mellem synspunkterne må med andre ord ikke være større, end at evt. mindretal loyalt arbejder med på at realisere de beslutninger der fremgår af den demokratiske beslutningsproces. Ved i fællesskab at gennemføre en bestemt politisk linie i praksis får alle medlemmer mulighed for at afprøve den og om nødvendigt korrigerer den.

Det kan imidlertid ikke kraftigt nok understreges, at partiets mere konkrete struktur og arbejdsform er bestemt af klassekampen og de vilkår, den stiller partiet overfor.

Nødvendigheden af at partiet, så direkte som muligt deltager i arbejderklassens kamp kræver, at flertallet af dets medlemmer er arbejdere som er beskæftiget i industrien. Da denne kamp er den vigtigste, må medlemmerne lægge hovedparten af deres politiske arbejde på arbejdspladserne, hvilket nødvendiggør en organisering af medlemmerne i fabriksgrupper. For at sikre kontakten og samarbejdet i partiet, må medlemmerne desuden tilhøre geografisk afgrænsede grundorganisationer.

OPBYGNINGEN AF DET REVOLUTIONÆRE PARTI.

Opbygningen af det revolutionære parti er nøje knyttet til klassekampens udvikling, idet den skærpede klassekamp vil frembringe de grupper af bevidste arbejdere, som vil indgå i opbygningen af partiet. Dette er imidlertid ikke en proces, der forløber automatisk, idet en skærpelse af klassekampen sker som en kombination af kapitalismens objektive udvikling, kampens erfaringer, og 'revolutionære grupper' arbejde. Der må altså allerede + den skærpede klassekamps indledende fase, hvor partiet endnu ikke er opbygget, eksistere grupper, der gennem sin agitation og propaganda i arbejderklassen skaber forudsætningerne for partiets udvikling.

En revolutionær gruppe består af et mindre antal arbejdere og individer fra andre sociale lag. En betingelse for at gruppen kan få betydning for udviklingen af partiet er, at den er dannet på grundlag af et helhedsprogram, der foruden analyser af kapitalismen og imperialismen indeholder en strategisk hovedlinje for arbejderklassen. Uden et sådant program vil gruppen hurtigt ende i spontaneisme, reformisme eller blot "f l opløsning.

Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at sige, hvordan partiets opbygningsfase vil forløbe. Partiopbygningen kan ske ved at en revolutionær gruppe gennem praksis i arbejderklassen demonstrerer rigtigheden af sin analyse og strategiske hovedlinje, og som følge heraf optager de fleste andre grupper af revolutionære arbejdere i sig.

Mens den revolutionære gruppe er karakteriseret ved sin talmæssigt lille størrelse og ret begrænsede indflydelse i arbejderklassen, er partiet først og fremmest karakteriseret ved, at det samler hovedparten af de revolutionære arbejdere og som følge heraf besidder en afgørende indflydelse i arbejderklassen.

KLASSEORGANISATIONERNE .

Partiet vil gennem sin deltagelse i arbejderklassens kamp forklare nødvendigheden af kamporganisationer, der samler større eller mindre dele af arbejderklassen på tværs af politiske anskuelser. Partiet vil derfor støtte eller selv tage initiativ til udviklingen af klasseorganisationer, der kan styrke arbejderklassens aktuelle kamp og på længere sigt kan blive væsentlige instrumenter for arbejderklassens magtovertagelse. Da organisationsformen ikke i sig selv er en garanti for, at kampen kan gennemføres med resultat, må partiet samtidig arbejde for, at dets politiske handlingslinje får betydning i organisationerne og gennem partimedlemmernes aktive deltagelse i ledelsen efterhånden udvikles til de politiske grundlag for organisationernes kamp. Arbejderne vindes gennem deres egne erfaringer for partiets politiske linie.

Når så mange arbejdskonflikter ender med nederlag for arbejderne, skyldes det ofte mangel på effektiv ledelse og koordination, f ex. ved at de overlader initiativet til de faglige byråkrater. Dette kan undgås ved at arbejderne under arbejdskonflikter vælger en strejkekomitee, der har til opgave at lede kampen, føre forhandlingerne med kapitalen, tage initiativ til indsamling af penge til de strejkende arbejdere og om muligt få iværksat sympatiaktioner. Strejkekomiteen må under hele konfliktens forløb aflægge beretning til fabrikkens arbejdere, som til enhver tid skal kunne påvirkede komiteens medlemmer med andre. Valg af strejkekomiteer er nødvendigt, for at de kan opnå den fulde udnyttelse af deres aktioner og gøre, at strejkerne bliver effektive.

Efterhånden som klassekampen skærpes, og arbejderklassen som følge heraf befinder sig i varig konfliktsituation, må strejkekomiteerne gøres til en permanent institution på fabrikkernes, som det organisatoriske udtryk for den mest kampberedte del af arbejderklassen. Sådanne fabrikskomiteer vælges af alle fabrikkens arbejdere på tværs af traditionelle fag-

lige skel og har derfor bedre betingelser for at optræde som effektive kamporganisationer, der hurtigt kan samle arbejderne i kamp mod kapitalens angreb. Fabrikskomiteens medlemmer kan strax tilbagekaldes, og idet de vælges på grundlag af deres tilknytning til fabrikkens forskellige afdelinger og værksteder, er de i bestandig kontakt med arbejds-kammeraterne, der derfor har mulighed for at kontrollere dem. Fabrikskomiteerne må koordineres på landsplan, især ud fra brancher og den kapitalmæssige struktur. Fabrikskomiteerne muliggør derved, at arbejderne kan føre en effektiv kamp udenom det reformistiske fagbyråkrati, hvorved dets indflydelse kan brydes.

Samtidig hermed må der dannes en landsomfattende faglig opposition, som kan koordinere arbejderklassens kamp.

Fagoppositionen skal støtte og tage initiativ til dannelsen af strejkekomiteer og disses om-dannelse til fabrikskomiteer, og i takt med dette fungere som ko-ordination mellem dem. Derved muliggøres iværksættelse af pengeindsamlinger og sympatiaktioner i større omfang til støtte for arbejdere i konflikt. Fagoppositionen fører an i den økonomiske kamp, men det må ske på et revolutionært grundlag, ellers ender det i reformisme. Fagoppositionens grundlag udvikles og skærpes i takt med klassekampens forløb.

På grund af de reformistiske tendensers dominerende stilling i fagbevægelsen, således som det giver sig udtryk i classesamarbejdspolitik og det fagretlige system, er det lidet sandsynligt, at fagforeningerne i en lang periode fremover vil komme til at spille en rolle som slagkraftig organisation, der kæmper for arbejderne interesser. Kampen mod kapitalen kommer i stigende grad til at forgå udenom og som regel på trods af store dele af fagforeningernes ledelser. Først en længere periodes klassekamp, forenet med økonomisk-politiske kriser, der tildels fjerner grundlaget for reformismen, giver måske muligheden for en ændring af denne situation; byråkratiet kastes derved ud i krise og afslører sig i endnu højere grad gennem praksis overfor arbejderne. Skærpet kamp og storstrejker gør det også vanskeligere at anvende arbejdsretten mod dele af fagforeningerne. De reformistiske ledelser vil dog bestandig forsøge at forhindre en anden politisk linies gennembrud i fagforeningerne i kraft af den byråkratiske struktur og gennem anvendelse af eksklusion af enkeltindivider eller oppositionelle lokalafdelinger.

Det er imidlertid umuligt klart

at forudsige, hvordan udviklingen vil forløbe. Muligvis kan begrænsede dele af fagforeningerne vindes som offensive kampredskaber, afhængig af klassekampens ujævne udvikling indenfor de forskellige områder. Muligvis vil fagforeningerne begræn-

se sig til at være reformistiske, men dog kæmpende støtteorganisationer i forhold til den mere offensive og slagkraftige kamp, der føres uden om. Muligvis vil byrokratiet i flere fagforeningsområder have så stærk en position, at nye klassekamporganisationer kan tænkes bygget op som koordinerede fabrikskomiteer på industriplan, uden tilknytning til fagforeningsledelserne, og ofte i konflikt med dem.

uanset hvordan det konkrete forhold mellem fabrikskomiteer, (fagforeninger og fagopposition bliver, vil det være nødvendigt at opbygge organisationer, der omfatter hele klassen. Sådanne klasseorganisationer vil også være af væsentlig betydning under opbygningen af det socialistiske samfund. Som kamporganisationer kræver det forkastelse af enhver form for bundethed til kapitalen og staten. Det nødvendiggør en centraliseret støtte- og koordineringsstruktur, der bygger på en decentraliseret forhandlings- og aktionsret. Der må indføres urafstemning om alle spørgsmål, direkte valg af ledere, der strax skal kunne afsættes og kun må have gennemsnitlig arbejderløn. Disse strukturer må klasseorganisationerne bygge på som de bedste betingelser for, at en revolutionær linie kan få mulighed for at slå igennem.

ARBEJDERKLASSENS ALLIANCE MED ANDRE SOCIALE LAG

I det monopolkapitalistiske samfund eksisterer der mellem arbejderklassen og kapitalistklassen en række omfangsrige og betydningsfulde sociale lag, frem for alt de kontor- og handelsansatte og de nye mellem-lag. Disse "gruppers politisk-ideologiske stillingtagen til de to hovedklassers uforsonlige kamp kan være afgørende for styrkeforholdet mellem klasserne, især i den socialistiske revolutions fase. Disse sociale lag står i en modsætningsfyldt situation mellem de to klasser, uden at de selv er i stand til at optræde som social kraft med et samlet perspektiv for et nyt samfund. Store dele af disse grupper udgør i dag statens politisk-ideologiske massebasis. Det vil derfor være afgørende for arbejderklassen at svække eller bryde disse alliancer med kapitalistklassen. Hertil kommer, at det er nødvendigt at sikre politisk tilslutning eller blot neutral loyalitet fra en række af disse sociale kategorier, der under arbejderklassens ledelse og kontrol kan have betydningsfulde opgaver i opbygningsfasen (f.eks. teknikere, naturvidenskabsmænd, arkitekter, EDB-eksperter, læger og forskellige former for lærere). Socialismen vil være i stand til at sikre en langt mere perspektivrig udnyttelse af deres viden og evner. Arbejderklassen skulle derfor have muligheder for at vinde tilslutning fra dele af disse lag.

Det er altså nødvendigt, at arbejderklassen og partiet har en klar forståelse af de forskellige lags politisk-ideologiske udvikling. Kampen for socialismen kan i vigtige situationer lide afgørende nederlag, hvis arbejderklassen ikke har en forståelse af, hvilke lag der vil være uforsonlige Modstandere af socialismen, hvilke der muligvis kan vindes som forbundsfæller, og hvilke, der evt. vil forholde sig neutrale.

Partiet må fastholde og afgrænse arbejderklassens historiske mål fra disse sociale lags forskellige politisk-ideologiske tendenser og dermed propagandere for forståelsen af revolutionens og socialismens nødvendighed som den eneste mulige løsning på de modsætninger, som også mellemlagene konfronteres med.

Skal dele af de forskellige sociale lag indgå i en alliance med arbejderklassen, kan det altså ikke kun foregå på grundlag af deres egne umiddelbare gruppeinteresser (f.eks. løn- og arbejdsvilkår), men primært

ud fra tilslutning til kampen for socialisme. Arbejderklassen står i dag over for et revolutionært opgør med sin hovedmodstander, den samlede kapitalistklasse; det vil derfor være en reformistisk og vildledende politik at forsøge at vinde disse lags tilslutning til en kamp mod de store monopolers magt på grundlag af propaganda og agitation for opfyldelsen af deres umiddelbare gruppekrav. En sådan bred samling af alle anti-monopolistiske lag (d.v.s. hovedmodstandningen går mellem monopolkapitalen og folket, forstået som alle lønmodtagere, det kriseramte småborgerkab og de ikke-monopoliserede kapitalister) bygger på en folkefrontspolitik, der gennem kamp for udvidelse af demokratiet forsøger at bryde storkapitalens magt. Først i anden etape skal den socialistiske revolution gennemføres. En sådan alliancepolitik vil føre til reformistisk-småborgerlige ideologiers voksende indflydelse på arbejderklassen og en manglende forberedelse af mulige forbundsfæller på den socialistiske revolution.

Partiets medlemmer må derfor arbejde blandt de forskellige sociale lag, deltage aktivt i deres kampe og organisering og propagere for tilslutning til arbejderklassens kamp for socialisme. Det kræver af partiet, at det har grupper, der arbejder i de forskellige sektorer og her fremlægger den taktik, kampform og organisering, der er relevant for de meget ueas-artede sociale lag.

De kontor- og handelsansatte tenderer som påvist i klasseanalysen i retning af tilslutning til arbejderklassens kamp. Den største forhindring er manglen på radikale, politisk-ideologiske kamptraditioner, hvilket igen hænger sammen med deres ar-

bejdssituations hæmmende følger for forståelsen af solidaritet, kollektiv aktion og organisering. Disse omfattende sociale lag vil derfor være for ustabile til direkte at kunne organiseres som en del af arbejderklassen. De kontor- og handelsansattes direkte deltagelse i valg til kamporganisation er som f.eks. strejkekomiteerne eller senere arbejdsrådene vil derfor være et farligt, reformistisk element, der vil betyde en svækkelse af arbejderklassens kampstyrke.

Det er samtidig nødvendigt, at partiet forbereder disse sociale lag på, at de for store deles vedkommende bliver overflødige i den socialistiske opbygningsfases nyorganisering af produktion og distribution i store, rationelle enheder. Uden forberedelse kan den nødvendige omplacering af disse lag føre til voldsom politisk-ideologisk modstand, der kan udnyttes af kontrarevolutionen.

Partiet må ligeledes lægge stor vægt på arbejdet blandt teknikere, ingeniører og naturvidenskabsmænd. De må kunne vindes ud fra de uanede muligheder, socialismen åbner for anvendelsen af deres viden og forskning. Samtidig må disse lags politisk-ideologiske tendenser skånselsløst kritiseres, frem for alt tendenser til at fastholde og ideologisk udsmykke den adskillelse fra arbejderklassen, der hænger sammen med den kapitalistiske arbejdsdeling. Det er ligeledes nødvendigt at kritisere den kapitalistiske prioritering og anvendelse af teknik og videnskab, der ofte stiller ingeniører og forskere i modsætning til arbejderklassen.

Over for de ideologisk-socialt tjenende lag, der især er ansat i statens institutioner, må de revolutionære socialisters hovedopgave være at videreføre den spontane utilfredshed med den rent faglige og arbejdsmæssige situation til et opgør med deres erhvervspraksis og deres institutions ideologiske og sociale rolle i det kapitalistiske klasesamfund. De dominerende borgerlige ideologier og organisationer, der er en følge af tilknytningen til statens institutioner, må kritiseres og sønderbrydes. Opgaven bliver at organisere enhedsfronter på socialistisk grundlag inden for de forskellige sektorer. Kun når hovedvægten lægges på opgøret med institutionernes undertrykkende opgaver, kan mellemlagene vinde arbejderklassens tillid og selv udvikle et politisk-revolutionært perspektiv, der peger ud over det kapitalistiske samfunds rammer.

En kamp, der begrænser sig til særlige gruppeinteresser, som f.eks. højere løn eller medbestemmelse over egne forhold, fører ikke til et opgør med den ideologisk-socialt rolle, der stiller mellemlagene i modsætning til arbejderklassen.

På grund af undervisnings- og forskningssektorens særlige betydningsfulde rolle for det monopolkapitalistiske samfund på alle planer, får kampen mod borgerlig undervisning og forskning en væsentlig betydning for klassekampen, frem for alt ved at svække mellemlagenes fremtidige loyalitet over for staten og kapitalen, og gennem den udvikling af marxistiske analyser, der er af afgørende betydning for arbejderklassens kamp.

Arbejdernes klassebevidsthed udvikles frem for alt på grundlag af deres placering i produktionsprocessen og den kamp, der føres dér. En socialistisk organisering af skoleelever og læreres kamp mod skolesystemets disciplinerende og ideologisk undertrykkende opgaver kan imidlertid også få betydning for arbejderklassens politisk-ideologiske udvikling, formidlet gennem lærlinge og ungarbejdere.

Kampen mod institutionernes funktion må dog ikke føre til illusioner om, at det kan lykkes socialistiske bevægelser at overtage dem og ændre dem til arbejderklassens institutioner, for kapitalistklassen har mistet den politiske og økonomiske magt. Statens centrale magt- og tvangsapparat har en lang række pressions- og repressionsmidler til at sikre institutionernes funktion og de ansattes loyalitet. Det skal dog understreges, at institutionernes indhold og funktion vil være påvirket af klassekampens udvikling og styrkeforholdet mellem hovedklasserne (jfr. f.eks. kampen om TV's og radios indhold).

Kampen i institutionerne og den politisk-ideologiske protest, der udtrykkes derved, kan have en række vigtige støttefunktioner for arbejderklassen og dens kamp for socialisme.

På grund af mellemlagenes placering i overbygningssektorer, der ikke giver samlende perspektiv for en selvstændig klasse, er deres kamp imidlertid den virkelige slagkraft, idet den ikke har muligheder for virkelig at lamme staten og kapitalen. De stadige reform- og protestkampe er i deres isolerede situation i institutionerne dømt til nederlag. Kun tilslutning til arbejderklassen og dens kamp for socialisme giver mulighed for opbygning af et helt nyt samfund med dybtgående omvæltning og forandring af de politiske og ideologiske og sociale institutioner.

Det kan imidlertid blive vanskeligt for arbejderklassen at vinde store dele af disse sociale lag for et sådant perspektiv - selv om der er foretaget et omfattende propagandistisk og organisatorisk arbejde blandt disse lag.

Mellemlagene er udsat for et kraftigt disciplinerings- og tilpansningspres fra institutio-

nerne, uddannelsessystemet og afhængigheden af den privilegerede og individualistiske levevis. Mellemlagene er for en stor del domineret af borgerlig humanisme, pacifistiske forestillinger om fred og samarbejde og utopiske forestillinger om socialisme og nærdemokrati.

Det kan sandsynligvis føre til, at store dele af disse lag vil fjerne sig fra arbejderklassen, når de konfronteres med de bevæbnede klassers sammenstød og arbejdernes revolutionære diktatur. Dele af disse mellemlag er udelukkende bærere af borgerlig kultur og ideologi og vil kraftigt vende sig mod den udvikling af nye institutioner og nye bevæbningsformer, der vil komme til at foregå på grundlag af arbejderklassens ledelse og målsætning.

Det understreger betydningen af, at revolutionære socialister allerede gennem deltagelsen i mellemlagenes spontane kamp forbereder dem på den socialistiske revolution, hvis det skal være muligt at vinde dele af disse grupper for en alliance med arbejderklassen.

Kampen inden for de forskellige sociale lag og de dermed forbundne kriser i de forskellige overbygningssektorer, kan have væsentlig betydning i for styrkeforholdet mellem hovedklasserne. Om det lykkes arbejderklassen at vinde dele af de forskellige sociale lag for en alliance, vil afhænge af arbejderklassens egen evne til at kæmpe slagkraftigt som samlende politisk med et perspektiv for et nyt samfund og af den politisk-ideologiske udvikling, disse lags egen kamp og organisering kan medføre. Hertil kommer den politiske skoling, som dele af disse lag gennemgår ved deltagelse i forskellige bevægelser f.eks. boligbevægelsen, kampen mod forurening og anti-imperialistiske bevægelser.

Gennem klassekampens skelende praksis kan der altså foregå en sammensmeltning mellem arbejderklassen og dele af de forskellige sociale lag til en fælles blok i kampen for socialismen, under arbejderklassens ledelse, samlet og koordineret gennem det revolutionære parti.

ARBEJDERKLASSENS OG DET REVOLUTIONÆRE PARTIS KAMP MOD DEN BORGERLIGE STATSMAGT

Statsapparatet er den herskende classes væsentligste organ til sikring af magten. Det må derfor være et vigtigt mål for arbejderklassen at forsøge at svække statsapparatet og modarbejde enhver styrkelse af det.

Den internationale arbejderklasse må derfor kæmpe for at hindre, at kapitalens internationale økonomiske integration suppleres af overnationale statsapparater. Kapitalens interesse i et overnationalt statsapparat er klar nok; det

vil give den mulighed for at regulere den internationale økonomi i overensstemmelse med sine behov, således som det altid er sket på nationalt plan. Kapitalistklassens militæralliancer må også bekæmpes og svækkes, idet deres formål primært er at forhindre arbejderklassens kamp. Militaralliancerne er også vigtige for imperialismens kontrol med U-landene, hvorfor deres svækkelse også vil bidrage til den anti-imperialistiske kamps sejr. Kampen mod kapitalens internationale politiske integration må ikke ske ud fra nationalistiske paroler, der forherliger nationalstaten og dermed indirekte også den nationale kapital. Den socialistiske revolution fremmes ikke gennem national isolation, men kun gennem international klassekamp.

Militæret må bekæmpes på grund af dets centrale betydning for opretholdelsen af kapitalens herredømme. Det kan imidlertid ikke foregå på grundlag af kamp for total afrustning. På grund af militærets centrale politiske og økonomiske rolle vil det være en illusion at tro, at den internationale arbejderklasse vil lade sig afvæbne af arbejderklassen. Det kan kun lade sig gøre i form af en socialistisk revolution.

At opfordre til kamp for total afrustning vil føre til udbredelse af pacifistiske ideologier om mulighederne i for en fredelig overgang til socialismen. Da arbejderklassens kamp for socialisme kan medføre, at kapitalistklassen i forskellige krisesituationer - fremfor alt under revolutionen selv - vil indsætte hæren i kampen mod arbejderklassen, er det nødvendigt, at det revolutionære parti også arbejder i hæren for at svække dens funktionsdygtighed.

Partiet må organisere udbredelse af revolutionær propaganda i hæren, forsøge at organisere de menige soldater til modstand mod officers-korpset og disciplinen for samtidig at forbedre soldaternes rettigheder og arbejdsforhold. Under bevæbnede sammenstød mellem klasserne vil det derved være muligt, at dele af det menige mandskab vil nægte at adlyde ordre eller direkte deltage i kampen på arbejderklassens side. De revolutionære må derfor aftjene deres værnepligt, dels for at kunne løse disse opgaver, dels for at lære en vis elementær våbenbrug. Militærnægning må i den nuværende fase derfor afvises som kampmiddel for de revolutionære.

Parlamentet er en del af statsmagten og kan derfor ikke bruges af arbejderklassen mod kapitalen. Partiet vil til trods herfor ikke afvise at arbejde i parlamentet. På grund af dets centrale stilling i den borgerlige ideologi er det nødvendigt at partiet lader sig repræsentere her med det formål at af-

sløre dets funktion som en del af kapitalistklassens magtapparat. Partiet kan udnytte de kommunikationsmuligheder, der knytter sig til parlamentets talerstol til at henvende sig til arbejderklassen med sin agitation og propaganda. Parlamentet vil dog altid kun være et sekundært støttepunkt for den revolutionære kamp mod kapital og stat, der foregår uden for parlamentet. Deltagelsen i det borgerlige parlament og valget dertil er imidlertid kun et taktisk spørgsmål, der afhænger af de særlige situationer, der kan opstå. Boykot af valg eller udtræden af parlamentet kan f.eks. blive nødvendigt, hvor den herskende klasse forsøger at bremse arbejderklassens aktioner ved at udråbe valg som den eneste lovlige løsning.

Partiet må på det kraftigste imødegå alle forestillinger om at representation i folketinget i sig selv skulle anvendes til at forbedre arbejderklassens kår. Progressive reformer, der vedtages i folketinget, er enten et udtryk for kapitalens behov for modernisering af statsapparatet i takt med produktivkræfternes udvikling eller en stadfæstelse af forbedringer, som arbejderklassens har tilkæmpet sig uden for folketinget.

INTERNATIONALISMEN

Kapitalismen er et verdensomspændende system, og klassekampen vil derfor være international. Det revolutionære parti og klasseorganisationerne må varetage den internationale arbejderklassens interesser og vurdere klassekampen, som i første omgang foregår inden for nationalstatens rammer, i dette internationale perspektiv. Det betyder, at kampen ikke kan føres på nationale krav, som er til fordel for en national arbejderklasse på bekostning af den internationale arbejderklasse som helhed. Tværtimod må de krav, som styrker solidariteten og klassebevidstheden • også på tværs af grænserne - træde i forgrunden. Det vil styrke kampevnen i arbejderklassens internationale kamp mod kapitalistklassen.

I løbet af det 20. århundrede har de sovjetiske, kinesiske, cubanske og andre revolutioner indskrænket den vestlige kapitalismes herredømme. Imperialismen er historisk set på tilbagetog. Sovjets og Kinas tilstedeværelse hæmmer den ledende imperialistiske stat USA's militære og økonomiske herredømme. Og efterhånden som flere og flere områder unddrager sig imperialismen, vil det skærpe krisetendenserne i kapitalismen. _____

De store koncerners udbytning af arbejderklassen i de industrialiserede lande og den arbejdende befolkning i de underudviklede lande er to sider af samme sag. Tilsvarende er

kampen mod kapitalistklassen, lige meget om det foregår i underudviklede eller imperialistiske lande, to sider af samme kamp. Svækkes kapitalen et sted, så svækkes den samtidig andre steder, fordi i virkningerne breder sig som ringe i vandet. På den anden side: når kapitalen bringefe i vanskeligheder i de underudviklede lande, vil den prøve at sikre sig ved at gå til anføreb i de imperialistiske lande og omvendt. — —

Det er altså tvingende nødvendigt at samordne kampen mod imperialismen, hvis kapitalen ikke skal tilintetgøre de resultater, der er opnået på internationalt plan. Kapitalistklassen har allerede draget konsekvensen af denne internationale klassekamp ved at danne internationale organisationer og overstatslige organer. Deres opgaver går ud på at varetage den internationale kapitalens interesser og undertrykke arbejderne i både de imperialistiske og underudviklede lande

Vilkårene for kampen mod imperialismen er forskellige i de højt udviklede kapitalistiske lande og den tredje verden. For arbejderklassen og det revolutionære parti i hvert af de monopolkapitalistiske lande er det vigtigt at arbejde sammen med de revolutionære befrielsesbevægelser og marxistiske grupper i den tredje verden om at udvikle en global strategi. Desuden kan der ydes økonomisk og politisk støtte. Den afgørende kamp imod kapitalistklassen føres i industricentrene, hvor kapitalen er mest sårbar. Derfor er det i første omgang en vigtigere opgave at skabe samarbejde mellem arbejderne og de revolutionære grupper i kapitalismens centrale områder. På den måde vil arbejderklassen og de revolutionære kræfter stå styrket i den internationale klassekamp.

Samarbejdet må på lidt længere sigt tage form af internationale, revolutionære klasse- og avantgarde-organisationer. Det er vanskeligt på nuværende tidspunkt at sige, hvordan disse organisationer vil blive dannet, og hvilke organisatoriske former, den internationale kamp bedst føres under indtil da. Det afhænger af, hvilke erfaringer arbejderklassen drager i den internationale klassekamp. Men som generelt princip kan det slås fast, at arbejderbevægelsens internationalisme må udvikle sig efter sammenhængen i produktionen og efter kapitalistklassens måde at organisere sig på. De store internationale koncerner kan kun bekæmpes med strejker og aktioner på tværs af grænserne. Derfor må der skabes revolutionære klassorganisationer, som kan samle og lede arbejderklassens kamp på internationalt plan.

Uanset hvilke avantgarde-

organisationer, der vil vise sig mest hensigtsmæssige, må de ikke opbygges på en måde, som ikke kan fremme enkelte nationale arbejderklassers eller især et bureaukratiske interesser på bekostning af den internationale arbejderklasse som helhed. Det internationale samarbejde må udvikles i erkendelse af, at det kun kan lykkes, hvis det skor på grundlag af et fælles program og enighed om den strategiske linie, som må tillempes de enkelte landes særlige betingelser.

DEN SOCIALISTISKE REVOLUTION

Det er utænkeligt, at kapitalen uden videre vil opgive sine interesser og sin magt. Tværtimod må vi forudse at kapitalistklassen vil bruge sin økonomiske styrke og den borgerlige statsmagt over for ethvert forsøg fra arbejderklassens side på at ændre de bestående produktions- og ejendomsforhold.

Strategien med generalstrejke og overtagelse af produktionen uden at den politiske magt erobres, tager ikke højde for, at kapitalistklassen og de kontrarevolutionære på den måde får lejlighed til at sætte statsmagt ten ind. Heller ikke overtagelse af fabrikker vil være nogen farbar vej, så længe de kapitalistiske produktionsforhold stadig hersker. End ikke fabrikovertagelser kombineret med regeringsmagten kan hindre, at kapitalen og statsmagten fungerer videre i det kapitalistiske samfund som l.: helhed.

Arbejderklassen kan kun frigøre sig og skabe det socialistiske samfund gennem en socialistisk revolution. I revolutionen må arbejderklassen sætte sig i besiddelse af produktionsmidlerne og knuse den borgerlige statsmagt. I stedet opbygges en proletarisk statsmagt. For at kunne løse disse opgaver må arbejderne være organiseret, dels i klasseorganisationer, dels i et revolutionært parti, som er i stand til at samle og lede arbejdernes afgørende angreb på stat og kapital.

Revolutionen kan ikke gennemføres ved statskup, hvor en lille gruppe eller et parti sætter sig i besiddelse af staten. Det nytter ikke at erobre den politiske magt, hvis ikke produktionsmidlerne overtages samtidig, så der skabes mulighed for en socialistisk omvæltning af produktionsforholdene. Den kan kun foretages af arbejderklassen. Kampen står ikke mellem en gruppe eller et parti på den ene side og staten på den anden, men mellem kapitalistklassen og arbejderklassen.

Den revolutionære situation.

Forud for den socialistiske revolution vil der gå en periode med voksende krise i kapitalismen og skærpet klassekamp. I løbet af denne kamp mobiliseres en stadig større del af arbejderklassen på grundlag af konkrete erfaringer om kapitalismen, om

klassekampens karakter og nødvendigheden af et socialistisk samfund. Samtidig skoles arbejderne teoretisk og praktisk, så 'stadig flere bliver i stand til at gennemskue borgerlig ideologi og reformistiske illusioner. På den måde udvikles arbejderklassens subjektive bevidsthed i takt med den skærpede klassekamp.

Det kan ikke undgås, at arbejderklassen vil komme ud for mange nederlag og tilbageslag i klassekampen. Men hvis disse nederlag munder ud i voksende forståelse: for, hvor nødvendigt det er at samordne de isolerede aktioner og organisere kampen i klasseorganisationer og et revolutionært parti, så vil arbejderne stå bedre rustet til nye sammen stød med kapital og stat. Det revolutionære parti må igennem sin propaganda og først og fremmest sin deltagelse i arbejderens aktioner og kamp, vinde klassens tillid og vise sig i stand til at lede dens kamp i de afgørende faser. Uden et sådant parti og klasseorganisationer, som kan samle arbejderne i masseaktioner, vil det være umuligt at udnytte de revolutionære situationer, som dukker op med mellemrum.

Revolutionære situationer kan opstå som følge af økonomiske kriser, men også politiske og sociale kriser kan få betydning for udløsningen af en revolutionær situation, hvis den herskende classes magt vakler. De største revolutionære muligheder opstår, når økonomiske, politiske og sociale kriser falder sammen, især hvis de udspringer af en generel krise i hele det kapitalistiske system. En sådan krise skaber ofte modsætninger mellem forskellige landes kapitalistklasser, og hvis modsætningerne spidser til, kan de udløse konflikter, blokader eller krig, som gør kapitalismen endnu mere sårbar.

I den revolutionære situation er der sket en forskydning af styrkeforholdet mellem klasserne såvel nationalt som internationalt, så arbejderklassen står overfor kapitalistklassen i et afgørende sammenstød, som gælder den politiske magt og kapitalisme eller socialisme. På den ene side kapitalistklassen med dens allierede og deres nationale og internationale organer hvis magt vakler. På den anden side størstedelen af arbejderklassen med de sympatiserende grupper, som har indset nødvendigheden af den socialistiske revolution og arbejderklassens revolutionære diktatur. Denne blok står over for at erobre produktionsmidlerne og den politiske magt ved hjælp af klasseorganisationerne og det revolutionære parti. Men imellem den revolutionære og den kontrarevolutionære blok vil der findes en række mellemlag, som svinger og ikke ønsker at tilslutte sig nogen af blokkene. Også blandt arbejderne vil der være mange ubeslutsomme. Det kan blive af afgørende betydning for revolutionen, hvordan de handler i kritiske situationer.

Hvis de nødvendige forudsætninger er opfyldt, afhænger revolutionens gennembrud af det aktuelle styrkeforhold mellem klasserne og af, om arbejderklassen og det revolutionære parti er i stand til at handle målbevidst for at overtage produktionsmidlerne, knuse den borgerlige statsmagt og hindre kapitalistklassen i at sætte en modoffensiv igang. Derfor må arbejderklassen bevæbnes og forudgående propaganda i militæret må følges op i et forsøg på at vinde det menige mandskab for arbejderklassens sag. Partiet må bestræbe sig på at knytte så mange mellemlag som muligt til arbejderklassens kamp for at styrke den revolutionære blok under revolutionen og arbejderklassens revolutionære diktatur.

Kapitalistklassen vil allerede i tidligere faser have sat undertrykkelsesapparatet med militær, politi og domstole i spidsen ind mod arbejderklassen. De skærpede konflikter kan munde ud i borgerkrigs-lignende tilstande, som gør langvarig væbnet kamp nødvendig. Men hvis kapitalen er afgørende svækket som følge af dybtgående kriser, kan der blive tale om en revolution, hvor arbejderne erobrer den økonomiske og politiske magt i kraft af sin styrke, uden at de behøver at sætte voldelig magt ind i større omfang. Hittidige erfaringer viser dog, at det er usandsynligt, at det revolutionære gennembrud vil foregå uden modstand fra kapitalens side. I en revolutionær situation råder kapitalen over internationale organisationer, som kan sættes ind mod arbejderklassen og revolutionære grupper i enkelte lande, og som erfaringen viser vil blive sat ind. Derfor kan

•revolutionen ikke forblive isoleret til små områder. Revolutionen i Danmark vil finde sted som led i en samlet vesteuropæisk proces, og det vil af den grund være nødvendigt, at den danske arbejderklasse samordner sin kamp med den internationale arbejderklassens revolutionære kamp. En stærk international organisering vil give arbejderklassen de bedste muligheder for at bekæmpe og styrke kapitalens internationale organisationer.

Det er vanskeligt at sige, hvor i de industrialiserede lande revolutionen først vil bryde igennem, fordi det afhænger af, hvor det kapitalistiske system på ethvert tidspunkt viser sig svagest. Hvis revolutionen forbliver isoleret i et enkelt land eller et mindre område gennem en periode, kan den løbe ind i uoverstigelige vanskeligheder. Den internationale kapitalistklassens muligheder for at sætte en kontrarevolution ind er betinget af styrkeforholdet mellem klasserne på verdensplan og af, hvordan i sær især Sovjetunionen og Kina vil reagere. Men selv om militære forholdsregler skulle vise sig vanskelige eller umulige for kapitalistklassen, så melder der sig straks økonomiske problemer for en isoleret revolution p.g.a. den internationale sammenfletning i produktion.

Skal revolutionen føres til endelig sejr, må den derfor omfatte størstedelen af de højst udviklede kapitalistiske lande. På længere sigt forudsætter en socialistisk og kommunistisk opbygning i de lande, hvor revolutionen har sejret, at den socialistiske revolution slår igennem over hele jorden. De enkelte revolutioner må ses som led i en stadig revolution, som først fuldbyrdes i det øjeblik, den er verdensomspændende.

Arbejderklassens revolutionære diktatur.

Fra det tidspunkt, hvor arbejderklassen har erobret den politiske magt til revolutionen har stabiliseret sig, vil der gå en periode med hårde kampe mellem arbejderklassen og kapitalistklassen. Kapitalistklassen og kontrarevolutionære kræfter vil forsøge at tilbageerobre magten og herredømmet over produktionsmidlerne. Den internationale kapital, de nationale statsmagter og kapitalens overstatslige organisationer vil være interesseret i at gribe ind til fordel for kapitalistklassen med økonomiske midler (f.eks. handelsblokader) eller med militær magt.

I denne periode med hård klassekamp vil det være af afgørende betydning, at arbejderklassen undertrykker kapitalistklassen og de grupper, der stræber efter at erobre magten tilbage. Arbejderklassens revolutionære diktatur viser sig på den baggrund at være en uomgængelig nødvendighed, hvis revolutionen skal føres til sejr. Arbejderklassens diktatur udgør en overgangsperiode mellem kapitalismen og kommunismen.

.Når arbejderklassen har overtaget produktionsmidlerne, bliver den vigtigste opgave at omvælte produktionsforholdene. Ikke alene kapitalistklassen må fjernes fra produktionen. Også direktørerne og opsynsmændene overflødiggøres, når arbejderne overtager ledelsen af virksomhederne. Men derudover bringes en række mellemlag, som udfører både samfunds-nødvendige og undertrykkende funktioner i krise. Det vil derfor være sandsynligt, at mange i disse mellemlag slutter sig til kapitalistklassen eller støtter den i dens kontrarevolutionære bestræbelser. Arbejderklassen må organisere sig som herskende klasse under revolutionen for at imødegå denne blok.

Under den socialistiske revolution styrtes den borgerlige stat. Det indebærer, at masserne bevæbnes, og at militæret og politiet som kapitalistklassens særlige undertrykkelses-apparat afskaffes. I stedet danner arbejderklassen sit eget militær og politi, som hele tiden må stå i snæver forbindelse med og under kontrol af de bevæbnede arbejdere og deres parti. De borgerlige domstole ophæves og erstattes med folkedomstole. Den kommunale og statslige administration og der borgerlige parlament udskiftes med arbejdersråd. De bureaukratiske grupper, der på

den måde mister deres eksistensgrundlag og flyttes til samfundsnødvendigt arbejde, vil slutte sig til kapitalistklassen og den kontrarevolutionære blok, som må bekæmpes.

I perioden efter revolutionen vil der opstå mange problemer i forbindelse med produktionens omstilling. Det kan for at holde produktionen igang blive nødvendigt at fastholde enkelte tekniske, økonomiske og administrative ledere på virksomhederne. Samtidig rejser der sig tilsvarende problemer for den proletariske stat, idet der som led i omvæltningen af produktionsforholdene må indføres planstyring af økonomien. Til disse lokale og centrale funktioner må arbejdsrådene såvidt muligt vælge personer, der stiller sig på arbejderklassens side. De har ingen selvstændige opgaver, men udfører samfundsnødvendig administration for arbejderklassen. Arbejderne træffer de politiske afgørelser om planstyringen af økonomien via arbejdsrådene og tilrettelægger produktionen på de enkelte virksomheder ved hjælp af fabrikskomiteerne.

Det vil være af afgørende betydning for opbygningen af socialismen, at arbejderklassen i overgangsfasen formår at knytte forskellige grupper til sig, som udfører samfundsnødvendigt arbejde. Først og fremmest teknikere, ingeniører og naturvidenskabsmænd, men også visse grupper af handels- og kontoransatte og af de ansatte på uddannelses- og socialområdet, hvis arbejde for en del er samfundsnødvendigt, må drages ind i opgaven med at opbygge det socialistiske samfund. Alle personer i disse funktioner må ansættes og på et hvilket som helst tidspunkt kunne afsættes af arbejdsrådene.

Arbejderklassen udøver sit revolutionære diktatur mod kapitalistklassen og dens allierede ved hjælp af arbejdsrådene og det revolutionære parti. Det vil være umuligt på forhånd at fastlægge et bestemt forhold mellem parti og råd. I rådene vil forskellige politiske linjer brydes, og rådene kan - bl.a. fordi arbejderklassen som helhed endnu mangler tilstrækkelig politisk skoling - være tilbøjelige til at se mere på klassens øjeblikkelige behov end på det socialistiske perspektiv og nødvendigheden af at føre revolutionen igennem til endelig sejr.

Partiets opgave vil være at fastholde hele klassens langsigtede interesser i skiftende situationer. Partiets medlemmer i rådene må forklare partiets linje for arbejderne og søge at vinde flertal for den. På den måde vil der herske en grundlæggende enighed mellem partiet og de samlede arbejdsråd. Arbejdsrådene kan ikke fungere som organer for klassens revolutionære diktatur, hvis de ikke er nært forbundne med revolutionære parti, som samler og leder kampen. Omvendt vil det revolutionære parti ikke kunne samle

og lede kampen, hvis ikke det hele tiden deltager i arbejdernes kampe og lærer af klassens og rådernes praksis.

Arbejdsrådene udgør det vigtigste led i den proletariske stats opbygning. De dannes i den revolutionære situation og fungerer som arbejderne magtorganer i den afaørende kamp. Efter revolutionen virker de som organisatorisk ramme om arbejderklassens revolutionære diktatur over for kapitalistklassen, og de varetager en række politiske og administrative funktioner.

Rådernes struktur kan ikke lægges fast én gang for alle. Det vigtigste er, at der dannes et system af masseorganisationer, som kan varetage de nødvendige funktioner. Men under alle omstændigheder må der vælges repræsentanter fra virksomhederne til arbejdsrådene. De udgør kernen i rådene. Men der kan også vælges medlemmer fra socialistiske bevægelser på boligområdet, uddannelsesstederne, i hæren osv., også grupper fra mellemagene, som tilslutter sig arbejderne revolutionære diktatur, kan sende repræsentanter til arbejdsrådene. Arbejdsrådene står for alle politiske, økonomiske og administrative opgaver inden for deres områder. De lægger planer og udstikker retningslinjer for fabrikker, forretninger, boliger, skoler og hospitaler. Det vil ske i samarbejde med fabrikskomiteer og evt. boligkomiteer, skolekomiteer. Men arbejdsrådene må være parat til at sætte sig ud over enkelte fabrikkers og grupper af arbejderes interesser, når det strider mod den samlede classes mål: socialismen. Men de lokale arbejdsråds opgaver indskrænker sig ikke til lokale spørgsmål. Alle arbejdere og tilknyttede grupper må deltage i diskussion og beslutning om de langsigtede planer for hele det socialistiske samfunds udvikling og om internationale forhold.

På baggrund af de lokale arbejdsråds stillingtagen vælges der ved direkte valg repræsentanter dels til regionalråd, som behandler de sager, der vedrører hele regionen, dels til det centrale råd, som varetager den centrale planlægning og de internationale forhold. De valgte rådsmedlemmer på alle niveauer kan til enhver tid tilbagekaldes af de arbejdere og tilknyttede grupper, der har valgt dem. Rådsmedlemmerne må ikke udstyres med særlige privilegier, og deres indtægt må fastsættes på en arbejders gennemsnitsindtægt. På den måde kan man modvirke bureaukratiske tendenser og sikre, at de repræsentative organer altid afspejler arbejderne vilje. Samtidig ansporer deltagelsen i samfundets styrelse til den politiske aktivitet, som er nødvendig for at rådene kan virke efter deres hensigt.

Dette demokrati for arbejderklassen adskiller sig i bund og grund fra det borgerlige demokrati, der

er bestemt historisk form for kapitalistklassens undertrykkelse af arbejderklassen. Den borgerlige stats sikrer undertrykkernes demokrati. Den proletariske stats sikrer den undertrykte klasse demokrati i kraft af, at arbejdsrådene styrer alle områder i samfundet. Arbejderklassens revolutionære diktatur mod kapitalistklassen og demokratiet i klassen selv er to sider af samme sag. Arbejdsrådene rummer hele arbejderklassen, og deres opgave er at varetage den samlede classes interesser, at udøve hele klassens magt og ledelse af samfundet. Fabrikskomiteerne samler alle arbejdere på de enkelte virksomheder og tilrettelægger produktionen indenfor rammerne af den centrale planøkonomi. De må samles i forbund indenfor de forskellige produktionsgrene, således at arbejderne i den bestemt industri kan føre deres særlige interesser frem.

Hvordan parti, arbejdsråd og fabrikskomiteer vil fungere i forhold til hinanden og afbalancere hinanden kan der ikke på forhånd siges ret meget om. Men såvel partiet som arbejdsrådene og fabrikskomiteerne vil have opgaver under socialismen. Blot vil der ske en forskydning fra undertrykkelsen af den kontrarevolutionære blok til styringen af det socialistiske samfund. Staten vil ændre karakter i overensstemmelse med denne forskydning.

5. Overgangen fra kapitalisme til kommunisme

Arbejderklassens revolutionære diktatur er den nødvendige form for gennemførelsen af overgangen fra kapitalismen til det klasse- og statsløse kommunistiske samfund. En sådan dybtgående, revolutionær omformningsproces kommer til at strække sig over en længere periode, med muligheder for kriser og tilbageslag, indtil den fuldstændige ophævelse af den kapitalistiske produktionsmåde og dens grundlæggende økonomiske kategorier er gennemført. For at fastholde målet for denne omformningsproces og bryde de kapitalistiske udbytteres nationale og internationale modstand, er det altså nødvendigt at arbejderklassen organiserer sig som herskende og ledende klasse. Så længe de kapitalistiske produktionsforhold og de ideologier, vaner og livsformer der er forbundet hermed, ikke er fuldstændig overvundet, vil klassekampen fortsætte, omend den skifter former i de forskellige faser. De konkrete former, omkostningerne og varigheden af denne revolutionære overgangs fase fra kapitalisme til kommunisme, er det umuligt at

forudsige meget om. Det vil fremfor alt afhænge af produktivkræfternes udviklingsniveau i de lande hvor den sociale revolution bryder igennem, det vil ligeledes være afgørende om revolutionen i den første fase isoleres til nogle enkelte lande eller om den hurtigt vil bryde igennem i alle de imperialistiske centre. En længere periode væbnet sammenstød mellem klasserne, nationalt og internationalt, kan nødvendiggøre opbygningen af en krigsøkonomi rier vil væsentlige hæmmende faktor for en hurtig nyorganisering af produktionen.

Det kan dog forudsiges at et revolutionært gennembrud i de højtindustrialiserede lande vil muliggøre en relativt hurtig overgang til kommunismens laveste fase, socialismen. Med elektronikken, datateknikken og kybernetikken er der skabt muligheder for en ny eksplosiv udvikling af produktivkræfterne og gennemførelsen af en automatiseret produktionsproces. Arbejderklassens kollektive herredømme over produktions- og kommunikationsmidlerne og sprængninger af de hæmmende kapitalistiske produktionsforhold vil derfor muliggøre en fuld udnyttelse og videreudvikling af produktivkræfterne og dermed hurtigt kunne skabe de økonomisk-samfundsmæssige betingelser for gennemførelsen af socialismen og kommunismen.

Det økonomiske grundlag for arbejderklassens revolutionære magtanvendelse er således at den repræsenterer en højere form for samfundsmæssig organisering af arbejdet end de hidtil kendte former, byggende på den højst udviklede storindustri, teknik og videnskab. Arbejderklassens nyorganisering af produktionen vil derfor straks foretage en samling af virksomhederne i de forskellige industrigrene i store rationelle enheder med en gradvis overvindelse af småproduktionen. Asociale, overflødige produktionsgrene vil blive nedlagt til fordel for udvikling af forsømte sektioner som f.eks. boligproduktionen.

Arbejderklassens overtagelse af produktionsmidlerne vil muliggøre en virkelig udnyttelse af naturens ressourcer, arbejdernes erfaringer og evner og af den teknik og videnskab der under kapitalistiske produktionsforhold blev misbrugt eller nedfrosset. Et revolutionært gennembrud i de imperialistiske centre vil endelig give de bedste betingelser for at muliggøre og fremme den 3. verdens udvikling af produktivkræfterne og dermed formindske omkostningerne ved opbygningen af socialismen i disse lande.

Arbejderklassens revolutionære diktatur fastlægger og kontrollerer planlægningen og prioriteringen af den samlede produktion og fordeling ud fra den samlede klassens mål, socialismen og kommunismen. Arbejderklassen må gennem rådene

foretage en prioritering af forholdet mellem videreudviklingen af produktivkræfterne, udgifterne til nødvendige fælles opgaver som uddannelse, vedligeholdelse, sundhedsinstitutioner o.s.v. og endelig de arbejdendes eget forbrug af produkter. En sådan kollektiv planlægning vil efterhånden betyde en overvindelse af den kapitalistiske markedsøkonomis anarki og konkurrence mellem forskellige produktionsgrene og virksomheder. I forlængelse heraf vil arbejderklassens kontrol over produktionsmidler, arbejdskraft, produkterne og deres fordeling muliggøre at den kapitalistiske økonomis kategorier efterhånden ophæves: lønarbejdet og dermed kapitalen, vareproduktionen, handelen og pengeøkonomien, fordelingen af arbejdet og produkterne vil efterhånden ikke længere være bundet til pengeøkonomien.

Under arbejderklassens ledelse påbegyndes der samtidig en ophevelse af de forskellige former for arbejdsdeling, f.eks. gennem fordeling og rotation mellem de forskellige samfunds-nødvendige opgaver og gennem kvindernes frigørelse fra bundetheden til den undertrykkende og hæmmende private husførelse. Endelig indledes der en afvikling af storbyerne med deres forvredne miljøer til fordel for en mere geografisk jævn fordeling og udvikling af produktivkræfterne.

Denne overvindelse af den kapitalistiske produktionsmåde under arbejderklassens ledelse vil tage form af dynamisk proces med forskellige overgangsfaser, afhængig af produktivkræfternes udviklingsniveau.

Socialismen.

Under kommunismens lavere fase, socialismen er produktivkræfterne således endnu ikke udviklet i en sådan grad at det er muligt helt at afskaffe de samfundsmæssigt bestemte uligheder der på en række områder stadig eksisterer som levn fra kapitalismen. Selvom kapitalistklassen i denne fase er undertrykt og efterhånden forsvundet består der stadig socialt bestemte uligheder mellem individerne, fremfor alt i kraft af arbejdsdelingen mellem fysisk og intellektuelt arbejde og især på verdensplan mellem storindustriens arbejdere og landbrugets.

Under socialismen er menneskets udbytning af mennesket ophævet idet produktionsmidlerne ikke længere er i privateje, men underlagt samfundets fælles ejerskab, under ledelse af arbejderklassen. Der er ligeledes sket store fremskridt i form af kraftig forkortelse af arbejdstid og ophævelse af fysisk og psykisk belastende arbejdsformer. Produktivkræfterne er imidlertid stadig ikke så udviklede at fordelingen mellem forbrugsprodukterne mellem de arbejdende individer kan ske efter behov, men i stedet ske i forhold til arbejdsydelse.

Arbejdet under socialismen har derfor stadig form af tvangsarbejde. Princippet lige arbejdsindsats - lige tildeling af produkter er imidlertid kun en formel lighed mellem individer med forskellige fysiske og sociale muligheder for ydelse af arbejdsindsats. I praksis vil det uundgåeligt føre til social ulighed ud fra individernes forskellige andele af produkterne. Under socialismen eksisterer den borgerlige ret altså stadig på fordelingsområdet. Al ret betyder nemlig en anvendelse af samme målestok på forskellige individer og vil derfor altid kun være en formel lighed. Den faktiske samfundsmæssige ulighed der eksisterer under socialismen nødvendiggør at arbejderklassens magtorganer stadig opretholdes for at sikre den endelige ophevelse af arbejdsdelingen og for at sikre overholdelsen af de principper for arbejdets og produkternes fordeling der er nødvendige så længe produktivkræfterne ikke er tilstrækkeligt udviklede. Arbejderklassens faste ledelse sikrer mod de tilbageslag der kunne blive en følge af de rester af det kapitalistiske samfunds vaner, ideologier og livsformer der har social grobund så længe de forskellige samfundsmæssigt bestemte uligheder ikke er ophævede. Arbejderklassens magtorganer, der allerede fra deres oprettelse adskilte sig kvalitativt fra den borgerlige statsform, vil efterhånden som produktivkræfterne udvikles få færre og færre funktioner og disse vil blive af meget enkel art. Staten vil derfor efterhånden dø bort, selvom den først helt forsvinder sammen med det der nødvendiggør dens eksistens under socialismen, nemlig de samfundsmæssigt bestemte uligheder mellem individerne.

Kommunismen.

Produktivkræfternes uhyre udvikling fører efterhånden til at det socialistiske samfund vokser over i kommunismens højeste fase hvor alle samfundsmæssigt bestemte uligheder er forsvundet og derfor muliggør et statsløst samfund. Produktion og fordeling er organiseret på grundlag af lige og frie relationer mellem producenterne. Produktivkræfternes udviklingsgrad muliggør nemlig at det nødvendige samfundsmæssige arbejde er reduceret til et minimum og kan foregå under sådanne former at individerne frivilligt indgår i en kollektiv organisering af arbejdet og frivilligt yder efter evne og kan få forbrugsprodukter efter behov. Det kollektive liv reguleres af regler der læres og udøves frivilligt, således at der ikke længere behøves et særligt tvangsapparat til at sikre disse reglers overholdelse. At disse regler kan overholdes frivilligt, uden tvang og underordninger, hænger sammen med at der ikke længere eksisterer undertrykkelse og udbytning eller kamp

mellem mennesker for eksistensens opretholdelse. Der eksisterer således ikke længere en social ulighed mellem mennesker der nødvendiggør protest og oprør. Istedet for tvangsmæssig regulering af forholdet mellem mennesker, indtræder der nu ren administration af ting og ledelse af produktionsprocesser. Under kommunismen foregår derfor også den fulde gennemførelse af ophævelsen af den forskel mellem individer der hænger sammen med arbejdsdelingen mellem fysisk og intellektuelt arbejde. Forskellen mellem industriproducent og landbrugsproducent er ligeledes ophævet sammen med forskellen mellem by og land. Individets slave-bundethed til bestemt funktion er med kommunismen omsider ophævet sammen med de vaner, mennesketyper og livsformer der var et resultat af denne arbejdsdeling. Kommunismens kollektive fællesskab skaber derfor muligheder for udvikling af frie, alsidige individer der stadig udvikler nye evner og behov sammen med frivillig etablering af nye og forskellige former for relationer mellem mennesker. Kommunismen skaber altså det samfundsmæssige grundlag for statens endelige bortdøen og sammen med den overflødiggøres partiet og demokratiet der selv i sin mest revolutionære form dog altid er knyttet til staten og betyder formel lighed mellem forskellige individer. Det kommunistiske samfund er et verdenssamfund med en international organisering af produktion og fordeling. Det kommunistiske samfund betyder derfor en ophævelse af alle grænser og nationer og sammen med dem alle samfundsmæssigt bestemte forskelle og modsætninger mellem forskellige områder af kloden.